[illegible] KASIM 1964
FİATI: 1 LİRA

Şunayın Mektubu hadisesinin iç[illegible]

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A. P. BAŞKAN ARIYOR

"Bul Karayı, Al Parayı,,

100 000
T.L.
100 000
T.L.
50 000
T.L.
50 000
T.L.
50 000
T.L.
TÜRKİYE
VAKIFLAR BANKASI
VB

AKİS

Sayı: 544 Cilt: XXXI Yıl: 3

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi
Mübin Toker

Başvazarı
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Y. Yüksel Erdem

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Kurtul Altuğ, Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı (İstanbul) Seyfi Özgenel (İzmir) — Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil Tiyatro: Naciye Fevzi, Lûtfi Ay — Sinema: Tarık Kakınç — Yayınlar: İlhami Soysal — Musiki: Daniyal Eriç — Radyo: Mamhut T. Öngören

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
T.H.A.
Hüseyin Ezer
Erdoğan Çiftler

Klişe
Birlik Klişe Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgârlı Sokak NO 15/3
Tel: 11 89 92
P.K. 582

İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
TM: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlan şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 Ura

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası

Ankara

Basıldığı tarih:
19.11.1964

Kendi Aramızda

Sevgili **AKİS Okuyucuları**

AKİS muhabirleri heyecanlı haftalarından birini daha geçirdiler.

Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay tarafından Meclis Başkanı Fuat Sirmene yazılan mektup Sirmenin eline vardıktan birkaç saat sonra AKİS'çiler bu bomba haberi aldılar ve hemen harekete geçtiler. O sıralarda Başkan Sirmen, Parlâmentoda bulunan siyasi parti grup başkanlarını, başkan vekillerini, liderlerini ve yöneticilerini bir toplantıya çağırmıştı. Gazeteciler haberi henüz almamışlardı. Fakat bir AKİS muhabiri toplantıyı dakikası dakikasına islemekteydi. Nitekim YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızın baş tarafında yer alan "Demokrasi" başlıklı yazıyı okuduğunuzda bu çalışmayı tespit edeceksiniz. Bu yazı, basında yer alan akla hayale gelmez pek çok yorumun neden ve niçin ortaya atıldığını da gözler önüme sevecektir. Türk Ordusunun en yüksek rütbeli komutanının Meclis Başkanına hitaben kaleme aldığı bu son derece nazik ifadeli uyarma mektubunun bir takım gazeteler tarafından ne şekilde yorumlandığı AKİS okuyucularının malûmudur. Ama AKİS okuyucularının malûmu olan bir husus daha vardır: En doğru haberi, en isabetli tefsiri AKİS'te bulmak..

İşte bu hafta da size, en emin kaynaklara dayanılarak hazırlanmış bir yazı sunmaktayız.

A.P.'nin halihazır idareci takımı. Sunayın soğuk duş tesiri yapan mektubu üzerine eğilirken, bir taraftan da Genel Başkanlık savaşı devam etmekteydi. A.P, içindeki savaşın ilk kısmında iki aday Başgil ve Arıburun - elenmiş., geriye iki aday -Bilgiç ve Demirel - kalmıştır. Şimdi AP. Büyük Kongresinde bu iki isim çarpışacaktır. AKİS'in kurmay heyetinin bu savaş konusundaki teşhisi şudur: "Bul karayı, al parayı!" Zira iş o derece garip bir hat almıştır ki, A.P.'deki Başkanlık mücadelesini bir kumardan başka türlü tanımlamağa imkân yoktur. Şimdi kim oynarsa o, partideki iktidar koltuğunu altında hissedecektir. YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızda yer alan "A.P." başlıklı yazıda bu eğlenceli oyun hikâye edilmektedir.

Saygılarımızla

Kurtul ALTUĞ

İçindekiler

Yurttan Akisler

İdarecilik — İçişleri ile ilgili 34 önemli teklif ve kanun tasarısını inceleyecek olan İdareciler Kongresi, haftanın başında Pazartesi günü çalışmalarına başladı. Toplantıyı açış konuşmasını yapan İçişleri Bakanı Orhan Öztrak:

"— Hızla kalkınmak zorunda bulunan bugünkü Türkiyemizde idareciye halka önder olmak görevi düşmektedir" diyerek toplantının önemine dikkatleri çekti.

İdare mekanizmasını, idarecinin halka önder olabileceği şekle sokmak için gerekli tedbirleri görüşecek olan toplantıda ele alınacak en önemli konulardan birisi, 40 yıllık Köy Kanununun değiştirilmesi ve, bünyeye, ihtiyaçlara uygun şekle sokulmasıdır. Ayrıca, bölge valilikleri kurulması, İller İdaresi Kanununda yapılacak değişiklikler, belediye cezalarının işletilmesinde şube müdürlerine de tutanak düzenleme yetkisi verilmesi gibi konular ele alınacaktır.

Ziyaretler — Bundan bir süre önce, Kıbrıs meselesinde arabuluculuk etmek üzere Birleşmiş Milletler tarafından tâyin edilmiş bulunan Galo Plaza, haftanın ortalarında Çarşamba akşamı İstanbul a geldi. O geceyi İstanbulda geçiren arabulucu, Perşembe gecesi saat 21 de ise THY'na ait bir uçakla, bazı temaslarda bulunmak üzere, Ankaraya geldi. Türkiyede dört gün kadar kalacak olan arabulucu, resmî görüşmelere Cuma günü başlıyacaktar.

Hazırlanan programa göre Plaza, sabah saat 10'da Dışişleri Bakan Vekili, Başbakan Yardımcısı Kemal Satır ile görüşecek ve bir saat devam edecek olan bu ziyaretten sonra, Başbakan İsmet İnönü tarafından kabul edilecektir. Arabulucu şerefine o gün saat 13'de Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Halûk Bayülken bir öğle yemeği verecektir Çalışmalara Dışişleri Bakanlığında öğleden sonra saat 16 da başlanacaktır.

Arabulucu, gece, Büyük Tiyatroda bale seyredecektir. Cumartesi sabahı saat 10,30'da ise Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkini ziyaret edecek, ayrıca saat ll'den itibaren Bakanlıkta, gene Kıbrıs konusunda, Plazza'nın da katılacağı bir toplantı yapılacaktır. Saat 13,15 de Feridun Cemal Erkin, misafir diplomat şerefine, Hariciye köşkünde bir öğle yemeği verecektir.

Plazza akşam Istanbula hareket edecek ve 22 Kasım aksamı da Beyrut yolu ile Kıbrısa geçecektir.

Arabulucunun bu, Türkiyeyi ikinci ziyaretidir. Bu ba-

İdareciler Kongresine katılanlar ve İçişleri Bakanı Öztrak

Önemli konular

kundan Plaeza, J. Türkiyenin, Türkiyenin problemlerinin, özellikle Kıbrıs meselesinin yabancısı değildir. Bu defaki ziyaretin asıl ilgi çekici yönü, Ankarada yapılacak temas. ların, arabulucunun, Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna sunmak üzere hazırlamakta olduğu bir rapora yapacağı tesirdir. Türk Hükümeti herhalde ayağına kadar gelen bu fırsatı kaçırmayacak ve tezimizin Genel Kurula gereği kadar iyi empoze edilmesi için elinden geleni yapacaktır,

Arabulucu, Türkiyeye Yunanistandan gelmiştir. Haftanın başlarından itibaren Atinada yaptığı temaslardan sonra Plaza, hava alanında gazetecilere:

"— Görüşmelerimiz yapıcı oldu. İleriye doğru bir adım attık'' demiştir.

Plazza'nın bahsettiği bu "adım"in niteliği ve kimin yararına olduğu henüz meçhuldür. Bilinen tek şey, enerjik diplomatın hiçbir şekilde Enosis lâfını ağzına almadığıdır. Bu, Türkiye açışından meselenin halli için iyi bir veri olmakla beraber, henüz tevsik edilmemiş bir başka haber keyif kaçıncı mahiyettedir. Arabulucu güya, Ajans France Press'in bâr muhabirine verdiği bir demeçte, iki tarafın da arzusuyla, Adaya bağımsızlık tanınmasından bahsetmiş ve "sonra Ada halkı kendi mukadderatlarını kendileri tâyin eder" demiştir. Eğer doğruysa, bu, Enosisin dolaydı kabulünden başka bir anlam taşımamaktadır.

İhracat — Amerika Birleşik Devletlerindeki idman işçilerinin greve gitmeleri ihtimali karşısında amerikan firmaları, mubayaa etmiş oldukları işlenmiş türk tütünlerini bir an önce gemilere yüklemek üzere" gayret etmektedirler. İzmir limanında kesif bir faaliyet gösteren amerikan tütün firmaları, şimdilik yeni mubayaa faaliyetlerini bir **yana** bırakarak, bütün güçleriyle, ellerinde bulunan tütünleri en kısa zamanda Amerikaya ulaştırmak için çalışmaktadırlar. İlgililer, ihracatın bu tempo ile devam etmesi halinde ay sonuna kadar 12 milyon kilo tütünün yurt dışına sevkedileceğini söylemişlerdir. Şimdiye kadar amerikan firmaları tarafından satın alınan tütünün miktarı 6 milyon kilodur.

Köycülük ___ Köy İşleri Bakanlığında hazırlıklarına girişilen yeni bir çalışma ile önemli bir problem halledilmiş olacaklar. Bu çalışıma bir köy kütüphanesi kurulması ile ilgilidir. Bugüne kadar çeşitli arşivlerin ve kütüphanelerin tozlu köselerinde köyle ilgili binlerce kitap çürürken, çok kimse de köy hakkında yeterli bilgi bulamadığından şikâ**yet** ederdi. Lebit Yurdoğlunun tasarısı gerçekleşirse köyü incelemek isteyenlerle köy kitapları arasındaki randevu temin edilmiş olacaktır. Böylece köye eğilmek isteyenler, vakit kaybetmeden bu kütüphaneye başvuracaklar ve ara dıklarını bulacaklardır. Türk köyüne mahsus motiflerle dekore edilecek olan bu kütüphanede Türkiyede köy hakkında yazılmış bütün kitap araştırma ve belgelerin toplanması için gayret gösterilmektedir.

Dünyadan Akisler

Kongo______Başbakan Çombanin Kongosundaki karışık durum, gün geçtikçe düzelmek şeyle dursun, alabildiğine kötüleşmektedir. Çombeye bağlı kuvvetlerin kuzeye doğru ilerlemesine kızan âsiler, bu hafta, ellerinde tutsak bulundurdukları bir amerikan misyonerini öldüreceklerini bildirince, şimdi Kongoda olayların daha da kızışması beklenmektedir. Bu koca Afrika ülkesinde birbirini kesen binlerce kongolunun ölümü karşısında ağızlarını bite açmayan bazı çevreler, şimdi bir din adamının ölümle tehdit edilmesi karşısında "insanlık elden gidiyor" diye feryat etmektedirler!...

Lâtin Amerika________Eski Arjantin diktatörü General Juan Peronun Madritte yaşadığı sürgünden ayrılarak yeniden Lâtin Amerikaya doğru yola çıktığı hakkındaki haberler, geçen hafta, bütün dünyada heyecan uyandırdı. Daha sonra, Peronun, bir arkadaş grupuyla kirlikte, başbaşa yemek için ortadan kaybolduğu anlaşıldı ama, bu arada Arjantin idarecilerinin çoğunun da yüreği ağzına gelmedi değil. Gerçekten, Arjantinde hergün biraz daha kuvvetlenen peroncu akım, bu hızını korursa, Arjantin politika hayatının kısa bir **süre** sonra yeniden karışması beklenebilir. **Bunu** bilen idareciler de şimdi eğer Peron Latin Amerikaya dönerse, şuurları içine kabul edilmemesi için büyük komşuları üzerine baskı yapmaya başladılar.

AKİS

Yıl: 11 20 Kasım 1964, Sayı: 544 **Cilt**: XXXI

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Nasreddin Hoca hikâyesi

Bu haftanın bağından itibaren memleketin iç politika hayatında, geçen bir takım hâdiseler millete, çok kimsenin yakın maziden dahi nasıl ders alma istidadından mahrum bulunduğunu göstermiştir. Genel Kurmay Başkanı tarafından kaleme alınan ve Türk Silâhlı Kuvvetlerinin tamamının hislerini aksettiren mektup bir "İnönü Tertibi" diye propaganda edilmek istenmektedir. Bu, İnönüye gerçekten insanüstü bir kudret atfetmek demektir. Ama aynı çevrelerin 22 Şubat veya 21 Mayıs gibi hareketleri dahi bir "İnönü Tertibi" olarak göstermeye çalışacak kadar akıllarım sapıttıkları düşünülürse bunda şaşılacak taraf azdır. Adam yokluğunda lider diye ortaya çıkıp başa geçen bir talkım kimseler kendilerine inanacak ve arkalarından gidecek kadar safdil bulimanları felâkete hep böyle sürüklemişlerdir.

D.P. iktidarının son zamanlarında İnönü D.P. işin zıvanadan çıkmış idarecilerini daima, tuttukları yolun memlekette bir patlamayla neticeleneceğini söyleyerek ikaz etmiş ve nihayet "Artık sizi ben bile kurtaramam" diyerek kendilerini sorumluluklarıyla başbaşa bırakmıştır. Patlama oluncaya kadar İnönüyle "Patlasın da. görelim bakalım..". "Battal Gazi ordu suyla mı yapılacak bu hareket?"', "Biz adamı karınca gibi ezeriz" diye alay edenler İnönünün korktuğu patlama olur olmaz "Ooo! Patlamayı o tertipledi.. Zaten önceden söylememiş miydi? Kendisi tertibin içinde olmasaydı nereden bilecekti?" diye feryada başlamışlardır. Ama bu feryat İnönünün, kendilerini gerçekten kurtarabilmesini sağlayamamış, iş işten geçmiştir.

Daha sonra, İnönünün bir çok teşhisi M.B.K. zamanında ve 1961'den bu yana doğru çıkmıştır. Af yaygaralarının huzursuzluğa yol açacağını İnönü söylemiş, bu huzursuzluk belirmiştir. Bayarın ilk tahliyesindeki taşkınlıkların hiç kimseye fayda vermeyeceğini İnönü söylemiş, bu taşkınlıklar hiç kimseye fayda vermemiştir. 22 Şubat, tan sonra Orduda zecrî tedbirler isteyenler karşılarında İnönüyü bulmuşlar, İnönü kendilerine Orduyu kışlasına sokmanın yolunun bu olmadığını Orduya güven vermenin asıl şart olduğunu söylemiş, bu güven sağlanınca

Cevdet Sunay
Ordunun sesi

Türk Silâhlı Kuvvetlerinin kendisi politikadan uzak, maceracıların karşısına topyekûn dikilmiştir. Bunlar askeri ve sivili iyi bilen onları çok yakından tanıyan, anlayan bir tecrübeli insanın teşhisleridir ve İnönü bu teşhislerini daima önceden, açık açık söylemiştir. Hâdiseler hemen hep İnönüyü doğrulamıştır.

Bugün memleket Sunay Mektubu ile meşguldür. Çok aklıevvel bunu D.P. devrinde Cemal Gürselin Ethem Menderese yazdığı mektuba benzetmek ahmaklığında bulunmaktadır Gürsel Ethem Menderese İktidardan şikâyetçi olduklarını yazmıştır. Bugün Türk Silâhlı Kuvvetleri, kendilerine yıkılan o İktidarın manevî mirasçısı geçinen bir siyasî teşekkülün teşriî dokunulmazlığa sahip bazı mensuplarından yağdırılan hakaretlere artık daha fazla dayanamayacaklarını bildirmektedirler. Meclisten bunlara son verdirmesini istemektedirler. Memlekete bu İktidarın değil, bu küfürbaz muhaliflerin tarifsiz zarar verdiklerine inandıklarını söy lemektedirler. Bir merkez tarafından tertiplenmiş olması ihtimali do hatıra gelen bu azgınlığın, hakarete uğrayanların sabırlarını bir gün taşıracağını görmek için bir İnönü Tecrübesine dahi ihtiyaç yoktu.

Zaten, Sunay Mektubunu bir yan dan bir "İnönü Tertibi" diye göstermek isterken diğer taraftan bunu "Gürselin Ethem Menderese Mektubu'' na benzetmek de tezadın ta kendisidir.

Millet gerçeği anlamıştır. Bu haf tanın ortasında mantıkla düşünebilen herkes sezmiştir ki ortada ne bir tehdit, ne bir darba hevesi, ne rejim veya İktidar aleyhtarlığı, ne de Muhalefete karşı bir tertip vardır. Hele Ordunun gelecek seçimleri A.P. nin Kazanacağım anladığı için şimdiden gözdağı vermek istediği yolundaki tefsirler ancak tehlikeli delilerin kafalarında yeşerebilecek nitelikte düşüncelerdir. Hâdiseyi bu şekillerde görmek hâdiseyi hiç anlamamak demektir. Ordu politikaya karışmak istese bunun tam tersini yapardı. Bir müdahale ortamının doğmamasına değil, doğmasına çalışırdı. A.P. müfritlerini teşvik ettikleri artık bilinen 21 Mayısçıların yaptıkları gibi...

Memleketin huzur içinde kalması isteniliyorsa hâdisenin, bilhassa "ilgililer" tarafından çok iyi anlaşılmasına şiddetle lüzum vardır. Zira demokrasilerin en klasiğinde dahi bir memlekette Ordu 1 numaralı düşman ilân edilemez, askerler halkın karşısında diye gösterilemez, Orduya karşı tehditler ileri sürülemez, bütün meşru müesseseler ayak altına alınamaz ve başarılı bir ihtilâlden intikam alma hevesleri hak olarak teşvik edilemez. Bunlar "insan hak ve hürriyeti" de-

Münasebetsiz Davranışlar

Metin TOKER

Biz amerikalılarla dostuz. Bilhassa ikinci Dünya Harbinin bitmesinden sorara iki memleket, iki millet arasında başlayan yakınlık karşılıklı bir sevginin doğmasına yol açmıştır. Amerika bu yıllar içinde bize çok yardım etmiştir. Bir yandan iktisadımız, diğer taraftan askerî gücümüz amerikan yardımından geniş nisbette faydalanmıştır. Türkler iyilikleri unutmayan insanlardır, Amerikaya kargı sadece dostluğumuz değil, şükranımız da ebedi olacaktır.

Amerikalılarla bir sistem içinde müttefik de bulunuyoruz. NATO bizim dış politikamızın temelidir. Amerika ile yakın münasebet, Amerika ile samimiyet. Amerika ve Türkiye arasında güven duyguları, açık kalplilik bu politikanın başarıyla uygulanmasının başlıca unsurlarıdır. Türkiye, her hangi bir devletle münasebetinde kendisinin Amerikayla. Batı Blokuyla, NATO ile ilgisinin tartışma veya pazarlık konusu yapılmasını kabul etmeyeceğini açıkça bildirmiştir. Buna anlayış gösterenlerle dostluk kurmamız kolaylaşacaktır, katı davrananlarla, temasımız bir belirli hududun dışına çıkmayacaktır. Sovyetler Birliği Moskovada böyle bir anlayış gösterdiğinden dolayı Erkin Heyetimin ziyareti memnun edici neticeler vermiştir.

Bu madalyanın bir de tersi vardır. Türkiye, mesela Soryetler Birliği gibi bir yakın komşusuyla münasebetlerine, meselâ İran ve Pakistanla CENTO'nun dışında da yaptığı İşbirliğine de Amerikanın yahut bir başkasının karışmasına müsaade ötmek niyetinde değildir. Dış politikamız, dış münasebetlerimiz bizim kendi millî menfaatlerimiz ön planda tutularak bizzat bizim tarafımızdan tesbit edilecektir. Bu politika güdülürken herkese bizimle münasebeti ölçüsünde gerekli bilginin verileceğinden ve Türkiyenin, birinin arkasından bir başkasıyla oyunlar çevirmeyeceğinden herkes emin olabilir. Nitekim Dışişleri Baltanı Feridun Cemal Erkin şu arada Pariste, NATO'nun Daimî Konseyinde müttefiklerimizi» karşı bu görevimizi yerine getirmiş, Moskova Ziyareti hakkında verilmesi mûtad, bilgiyi vermiştir.

Bugün dış münasebetler bahsinde, kendisiyle iyi geçinmek niyetinde olan herkesle dost. müttefik olarak taahhütlerine saygılı, ama ittifaklarının dışındaki münasebetlerini bizzat tayin eden, kararlarını brendi milli menfaatleri açısından alan, tam bağımsız ve hükümran bir Türkiyenin gerçekleştirilmesi çabasının içinde bulunuyoruz,

Böyle bir Türkiyede; memleketimize bir iyi niyet elçi. si olarak gelmiş dünyaca meşhur bir amerikalı sanatkâra, hele gençler tarafından tertiplenmiş bir toplantıda yuh çekilmesi bütün davranışların en münasebetsizidir. Bu davranışın sahipleri Türkiyede cereyan eden hâdiseden ve hem umumi efkârın, hem de İktidarın aldığı istikametten zerrece haberleri bulunmadığını belli etmişlerdir. Bunların amerikalı aktörü, Kirk Douglas'ı maksatlı ve plânlı yuhaladıkları muhakkaktır. Her halde, yuh sesleri gençliğin histerini ve fikirlerini aksettirmemiş, fırsattan faydaIanmak isteyen bir grupun çıkışını temsil etmiştir. Bu, hile bundan böyle, tertipledikleri toplantılarda gençlerin dik» katil, tedbirli ve ihtiyatlı olmaları lüzumunu ortaya koymaktadır. Fırsatçılar mutlaka, kendilerini, daha elverişli bir ortamda sandıkları için bu çeşit çıkışları bir süre devam ettireceklerdir. Bunların bilmedikleri, Amerikanın politikasını, bele Kıbrıs konusunda haklı ve doğru bulma sak da Türkiyede bir amerikan düşmanlığının olmadığıdır. İyi niyet elçisi Kirk Douglas'a karşı yükseltilen yuh sesleri bundan dolayı çok türkü derinden rencide etmiştir. Bizim beğenmediğimiz, hattâ takbih ettiğimiz. Amerikanın bir politika hattıdır. Ama amerikanlara karsı şahsi ve milletçe dostluğumuz, kendilerine sevgimiz, arkadaşlık duygularımız ortadan kaybolmamıştır. Bunlar kalpten gelen seslerdir ve bunları politikayla, mantıkla, hesap ve kitapla karıştırmak imkânı yoktur.

Türkiyenin dışında çok kimse, dış politikamızda cereyan eden hadisenin mahiyetini anlamamıştır. Bunlar umumiyetle dış politikamızdaki değişikliğin sebebini Kibrisin yarattığı hissî havada, o konuda müttefiklerimizin gösterdikleri anlayışsızlıkta, yardım faslında bize karşı hak etmediğimiz bir cimrilik gösterilmesinde aramaktadırlar. Bunların her birinin bir rolü olmamış değildir. Ama temel sebep diye bunlar üzerinde durmak, frenklerin tabiriyle "ağaçların yüzünden ormanı görmemektir".

Aslında Türkiyede dört yıldan beri bir değişik hava esmektedir. 1946 ile 1950 arasında Türkiye tek partili deviri gerçekten kapayabilmenin savaşıyla uğraşmıştır. Bilhassa 1954 _ 1960 da bütün mücadele yeni bir tek parti hegemonyası kurmanın peşinde olanlarla buna karşı koyanlar arasında cereyan etmiştir. O günlerin idealleri basın hürriyeti seçim emniyeti, anayasa mahkemesi, tarafsız radyo, hâkim teminatı, insan hak ve hürriyetlerine saygı olmuştur. Bunlar, kim ne derse desin, artık bugünün meseleleri olmaktan çıkmıştır. 1960'da yeni tara bir dikta idaresinin temsilcileriyle birlikte bu ideallerin gerçekleşmesine mâni olan engeller de yıkılmıştır. Bugünün idealleri iktisadî bağımsızlık, siyasî bağımsızlık ve daha haysiyetli, daha çok taraflı, başı daha dik bir dış politika, içerede sosyal adaletli bir kalkınmadır. Bu idealler ister istemez bir yeni hava getirmiştir. Her değişikliği asıl bu havaya bağlamak lâzımdır.

Bu hava şuna karşı düşmanlık, buna yakınlaşma, şunu itme, bunu bağrına basma havası değildir. Amerikalı iyi niyez elçisine karşı çekilen yuhlar bunun için çatlak ses lerdir. Ne nisa karşı kompfeks, ama ne de amerikalıya karşı kompleks.. Her biriyle, birbirine karşılıklı saygı duyan kimseler gibi oturup konuşmak Gerçek niyetimizin bu olduğunu, bizi anlamamakta ısrar edenlere ancak ağır başlı başlı, ciddî, vakur bir tavır takınmakla gösterebiliriz.

Bunda ise başlıca görv bir gençlere düşmektedir, bir de basma.

Huzur Komisyonu Meclisteki ilk toplantısını yapıyor

Besmeleyle işe başlayanlar

ğil, felâketle biten hak ve hürriyet deformasyonlarıdır. Bu yolu başarı yolu sayanlar dalma hüsrana uğramışlardır.

Sunay, mektubuyla bu uyarmayı yapmaktadır ve bunu böyle anlayıp görmekte millî menfaat vardır.

Anlayıp görmekte.. ve gereğini yapmakta.

Demokrasi

Sular bulandı

Ancak bu haftanın ortasında, Çarşamba günü, öğle vakti radyoların Haberler Bültenini dinleyenlerdir ki rahat bir nefes aldılar Ve haftanın başından beri kulaklarına fısıldanan "Silahlı Ayaklanma", "Junta", "Müdahale", "Ültimatom" gibi kelimelerin hayal mahsulü olduğunu anladılar. Radyo o yayınında iki uydurma haberi en yetkili iki şahsın ağızından tekzip etti. Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay, artık meşhur olmuş mektubunun en iyi niyetlerle ve saygılı şekilde, kanunen Başkomutanlığı şahsında bulunduran Parlâmentoya yazıldığını, bunda hiç bir tarihten bahsedilmediğini ve mektubun mahiyetinin basa gazetelerde yazılanlarla uzaktan yakından ilgisi bulunmadığını açıkladı. Meclis Başkanı Fuad Sirmen de Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Korgeneral Refet Ülgenalpin daha önce kendisine gelip Ordunun bazı şikâyetlerde bulunduğu, yolundaki haberlerin hiç bir asıl ve esası olmadığını, böyle bir ziyaretin dahi yapılmadığını bildirdi

Telâş, haftanın basındaki Pazartesi günü başladı. O sabah Başkentli gazeteciler bir sürprizle karşılaştılar. Mecliste, Başkanlık Divanı odasında olağanüstü bir toplantı yapılıyordu. Toplantıya katılanlar Senato Başkanı, Meclis Başkanı. Başbakan. Başbakan Yardımcısı, Millî Savunma Bakanı, İçişleri Bakanı, Adalet Bakanı, Mecliste temsil edilen siyasî partilerin başkanları ile Grup Başkanlarıydı. Gazetecilerin böyle bir toplantı yapılacağından haberleri olmamıştı. Daha toplantı devam ederken Başkentte bir spekülasyon furyası başladı. Herkes aklına geleni, toplantının konusu olarak bir başkasına anlatıyordu. Bunların içinde neler vardı, neler..

Bir mektubun hikâyesi

Aslında, gazetecilerin toplantı haberini önceden alamamaları sebepsiz değildir. Pazar gecesi Başbakan İnönü İstanbuldân Ankaraya döndüğünde -çok kimse bu dönüşü de bir olağanüstü dönüş sanmıştır ama Başbakan daha İstanbula giderken Pazar günkü son uçakta yerini aldırtmıştır ve Pazar tesi sabahı işinin başında bulunmak üzere Başkentten ayrılmıştır- kendisini karşılayanlar arasında Yardımcısı Satır da vardı. Satir Başbakanı Çankayadaki evine kadar getirdi ve kendisine orada, Meclis Başkanının bir gün sonrası için tertiplediği toplantıyı haber verdi. Toplantının konusu Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunayın Senato ve Meclis Başkanlarına yaptığı yazılı müracaattı. Başbakan bu mektubun metnini biliyordu. Zira, Başbakanlığa bağlı olan Genel Kurmay Başkanı, Başkomutanlığı şahsında bulunduran Meclise yaptığı müracaatın bir suretini Başbakan İnönüye sunmuştu.

İnönü, Meclis Başkanının tertiplediği toplantıyı olumlu karşıladı. Hem bir eski asker olarak, yani Ordunun ruh haletini bildiği için, hem de Başbakanlık görevinin icabı Ordudaki hiyerarşiden haberdar bulunduğundan mektubun büyük önemini hemen kavradı.

Hattâ, kendisine gönderileri sureti o. kuduğunda bunun, bazı çevrelerce gene bir "İnönü Tertibi'" diye gösterilmek isteneceğini düşündü ve gülümsedi. Ama bu, meseleyi ciddiyetle ele almasını elbette ki önleyecekti.

Nitekim Satıra, ertesi sabah saat 10 da, Mecliste bulunacağını bildirdi. O gece Satır, Çankayadaki evden gecenin oldukça geç bir saatinde ayrıldı. Hükümetin 1 ve 2 numaraları beraberce çalıştılar.

Mektubun mahiyeti

Ertesi sabah, Başkanlık Divanı odasındaki toplantıyı Fuad Sirmen açtı. Derhal, mektubun bir defa okunmasına geçildi. Sirmen, Başkanlık Dîvanı adına toplantı davetini yaparken partilerin liderlerini mektuptan haberdar etmişti,

Sunay mektubunda, Ordu mensuplarının kendilerine karşı Parlâmento mensuplarından bazılarınca yöneltilen isnat ve ithamlardan dolayı memnuniyetsizlik ve huzursuzluklarından bahsediyor bunlara karşı gerekli tavrın sakınılmasım istiyordu. Sunayın istediği gayet açıktı ve mantıkîydi: Ya komutanlar, Ordu mensupları hakkındaki bu ithamlar doğruydu, o zaman ordunun bunlar hakkında tedbir alması lâzımdı, yâni ithamların ispatı gerekti, ya da bunlar iftira ve hakaretti, o zaman bunu söyleyenler, teşrîî dokunulmazlığa da sahip bulunsalar sözlerinin sorumluluğunu yüklenmeli, cezalarım görmeliydiler. Ordu aleyhinde bir haksız ve asılsız kampanyanın devamına elbette ki Meclis müsaade edemezdi. Sunay mektubunda Ordunun bir takım hâdiseler karşısında, içinde bulunduğu ruh haletini millî iradenin temsilcisi Parlâmentonun iki başkanına açık açık ve hulûs ile anlatıyordu.

Meclisteki toplantı mektubun okunmasıyla açıldıktan sonra siyasîler söz aldılar. Hayretle görüldü ki bunlardan bir kısmı meseleyi usulî bakımdan ele almaktadırlar. C.KM.P, Başkanı Ahmet Oğuz bu tiplerden Biri oldu. Oğuz bu tip bir mektubun, Genel Kurmay Başkanı tarafından yazılıp yazılamıyacağı konusu üzerinde durarak:

"— Önce çok önemli bir usul meselesini hâlletmek mecburiyetindeyiz, İcra Organının bir parçası olan Genel Kurmay Başkanlığı, tesrii organı şikâyet etmektedir. Böyle birşey söz konusu olabilir mi? Bence bu doğru değildir" dedi,

Ekrem Alloan ise, gene aynı temayı işlemekle beraber, meseleyi bir başka yönden ele aldı ve:

"— Böyle bir mektubun yazılamıyacağı hususunda hepimiz ittifak halindeyiz. Ancak, bu mektup yazılmıştır ve biz de burada toplanmış bulunuyoruz. O halde bir takım usûl ve formalite tartışmalarını bir yana bırakarak gerekli tedbirleri görüşmeliyiz.." şekalmasıru elbette ki önleyecekti.

Nitekim Satıra, ertesi sabah saat 10 rine geçti. Daha önce Ahmet Oğuzun konuşmasını başlarını sallıyarak dinleyenler, bu sefer de Alicana hak verdiler. Ortada liderler seviyesinde bir toplantıyı gerektirecek Önemde bir mesele vardı ve bunun, derhal alınacak tedbirlerle mut laka bir hâl çaresine bağlanması ge rekiyordu.

Mektubun yazılışının usûle uygun olup olmadığı meselesine gelince, bu. tamamen Genel Kurmay Başkanının bağlı bulunduğu Başbakanlığı ilgilendiren bir husustu. Kaldı ki, top lantı için davet Ge nel Kurmay Başka nından değil, usûle uygun olarak, Millet Meclisi Başkanından gelmişti

Disiplin
ve hiyerarşi

Genel Kurmay Başkanı, mektubunu niçin Parlâmentonun Başkanlarına yolladığını haftanın ortasında ki tekzibinde açıkladı. Çok kimsenin farkedemediği bu mektubun bir başka mânası ve mahiyeti olduğudur. Ordu, kendi içinde ki Juntalara, kliklere, tabanca üzerine yemin eden gruplara son yer-miş ve birliğini bulmuştur. Meşhur tâbirle emr-i kumanda zinciri teşekkül etmiştir ve Orduyu Genel Kurmay Başkanı temsil etmektedir. Ordu, Hükümetin emrinde olan Genel Kurmay Başkanının idaresinde, milletin ve vatanın hizmetinde bir bütündür.

Ama, devleti teşkil eden çeşitli bütünler gibi Ordunun da meseleleri vardır, Bunları Ordu mensupları ayaklanma, silâhlı tehdit, darbe teşebbüsü tar

Mânasız Gizlilik

Türkiye Büyük Millet Meclisinde Meclis ve Senato Başkanları Başbakan, bazı Bakanlar; Parti Liderleri ve partilerin Grup Başkanlarıyla birlikte toplandıkları günüm, akşamında, hattâ öğleden sonra Başkentte hemen herkes Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunayın bir mele-tupla Parlâmentoya başvurduğunu ve toplantının bu müracaat üzerine yapıldığını biliyordu, Halbuki toplananlar, daha toplantının başında, Sunayın mektubundan bahsedilmemesi ve bu müracaat üzerine toplanıldığının duyurulmaması için karar atmışlardır, Frenklerin tabiriyle bu, "maskaranın sırrı"dır. Nitekim bu yüzden ortaya birbirinden zararlı, gülünç ve maksatlı pim tane tefsir çıkmıştır. Düşünmek lâzımdır ki Cumhuriyet gibi ciddi bir gazetede dahi Sunayın Meclise 28 Kasıma kadar süre tanıdığı, Silâhlı Kuvvetlerim bir müdahalesinin yapılacağım söylediği yazılabilmiştir. Tabii, Cumhuriyet gibi bir gazetenin böylesine hafif davranabilmiş olması kolay affedilecek mesleki kusur değildir. Zira insan aklını, mantığını kırk paralık çalıştırsa bugün Türkiyede bir Genel Kurmay Başkanının böyle mektup yazmayacağım, tarihli ültimatom vermeyeceğini anlar. Ama bu hata Cumhuriyet de dahi işlenmiştir.

Bu, açık bir rejimde mânâsız kapalılık hevesinin ne kadar sarar verdiğinin yeni bir delilidir.

Açık bir rejimde kim, kalabalık zümrelerin temsilcisi olan bir düzine insanın katıldığı toplantıların zabıtlarının değil ama sebeplerinin ve mahiyetinin gizli kalabileceğini sanıyorsa onun aklından şüphe etmek lâzımdır, Eğer bu basit gerçek hatırda tutulsaydı ve "Genel Kurmay Başkanı Meclise şu müracaatı yapmıştır." denilseydi zihinlere hiç bir gölge düşmez, herkes cereyan eden hâdiseyi anlar ve ferahlardı. Nitekim Orgeneral Sunay Ordunun şikâyetini kulağa fısıldamamış, gizli mektupla bildirmemiş, doğrudan doğruya Türkiye Büyük MiUet Meclisinin Başkanlığına resmî bir müracaatla duyurmuştur. Bunda da çok iyi yapmıştır.

Zira bizimki gibi yeni kurulmuş ve doğru yolda katması için gerçekten milletçe ve memleketin sağlam kuvvetlerince ortak gayret sarfedilen bir rejimde akılları bulandırmanın en emin çâresi ortaya bir takım "maskaranın sırrı" çıkartmaktan ibarettir.

Açık rejimlerin isimleri üstündedir: Bunlar açıklıktan hoşlanırlar.

zında demokratik nizam dışı usûllerle ilgililere duyulmamaktadırlar. Bunlar, gene meşhur tâbirle silsile-i meratip takip olunarak yüksek komuta mevkilerine duyurulmakta, yüksek komuta mevkileri bunları değerlendirmekte, ne gerektiği konusunda karar vermekte, bunu Genel Kurmay Başkanı ifade etmektedir.

Bu, ihtilâlden bu yana muazzam bir değişikliktir ve normal nizamın avdet ettiğinin belirtisidir. Bunda, Başbakan İnönünün Orduya karşı davranışı başlıca rolü oynamıştır. Hâdiseleri iyi takip edenler gayet yakından bilmektedirler ki Başbakan İnönü, Genel Kurmay Başkanının haricinde, ister büyük rütbeli, ister küçük, hiç bir Ordu mensubuyla askerlik meselelerinden gayrı bir mesele konuşmamıştır. Bu, uzun bir süre devam eden "Orduya politika sokmak" gayretlerine kökünden son vermiştir.

Ama Hükümet, Orduyu hiç kaale almaksızın bir devlet idaresinin bahis konusu olmayacağını da bildiğinden Ordunun çeşitli konulardaki temayülünü, ruh haletini, hislerini ve düşüncelerini hep dikkat nazarına almış, umumi politikayı ona göre tâyin, tesbit etmiştir.

Sunayın son mektubu Ordudaki hiyerarşi ve disiplin anlayışı çerçevesi içinde kararlaştırılmış, hazırlanmış, yazılmış ve gönderilmiştir. Bundan sonra Sunay, her hangi bir yanlış tefsire meydan vermemek için yanına Kuvvet Komutanlarını almış, Başkentten ayrılmıştır.

Meclisteki toplantıda siyasîler bu hareketin mânâsını anlamadıkları için, çok zaman yaptıkları gibi gene hatalı bir teşhis koydular ve Sunayın mektubu üzerine toplandıklarının ilân olunmamasını kararlaştırdılar. Onun yerine "Meclis içi ve dışında partilerin münasebetlerinin daha huzurlu olması ve bu konuda alınacak tedbirlerin esasları üzerinde görüşme" formülü tercih olundu. Toplantının sözcüsü seçilsin Ekrem Alican toplantı sonunda gazetecilere bu izah tarzım ifade etti. Sanki Sunayın mektubu üzerine toplanmak millî iradeyi zedelemek olacaktı ve Meclisin Orduya boyun eğdiği tarzında tefsirlere yol açacaktı.

Halbuki, bu başı kuma gömme politikası bunun kadar hatalı, ama bundan bin kere zararlı ne tefsirlere, şayialara, tahminlere, korkulara yol açtı!

Dilin kemiği

Siyasîlerin toplantısı bir noktada olumlu oldu. En sonda, o da İnönünün derleyip toplaması sayesinde, bir alt komisyonun kurulması, onun Perşembeye kadar çalışıp şikâyet konularını incelemesi. Büyük Komisyonun Perşembe sabahı tekrar bir araya gelerek durumu görüşmesi kabul edildi. Mektupta ne 22 Kasım, ne bir başka tarih vardı. Onu bazı çevreler, Güvenlik Kurulu toplantısının geriye bırakıldığı tarihi alarak yakıştırma şekliyle uydurdular. Zaten Salı günü "Sunayın Mektubunun Metni" diye bir düzmece metin elden ele dolaşıyordu. Metin o kadar "gerçek"ti ki altındaki imza şuydu: "Türk Silâhlı Kuvvetleri adına Genel Kurmay Başkam Orgeneral Cevdet Sunay". Bu metin ilk, Ankarada öğleden sonraları çıkan Son Baskı gazetesinin sütunlarında boy gösterdi, oradan başka aklıevveller hemen kapıp kendi ciddî gazetelerine yetiştirdiler.

Meclisteki toplantıda konuşmalar daha çok dağınık oldu . Az zamanda her kafadan bir ses gelmeye başladı.

İki küçük partinin liderleri, Ekrem Alican ile Ahmet Oğuz, ötedenberi söyledikleri şarkıyı yine tekrarladılar, Hükümetin bir azınlık hükümeti olduğunu, daha kuvvetli bir hükümete ihtiyaç duyulduğunu iddia ettiler. Bunlara göre, belirtilen huzursuzluğun tek sebebi, İnönü Hükümetinin kuvvetli bir ekseriyete dayanmaması idi. Bundan kurtulmanın tek çaresi vardı: Millî Koalisyon!..

Tabii, salonda bulunanlar ve özellikle İnönü, bu sözleri pek ciddiye almadılar. Zira Sunay İktidardan değil, bazı Muhalefet sözcülerinden şekva ediyordu. Lâf kalabalığı içinde gerçeği tersine çevirmek kabil değildi, öteden bari bilinen husus, seçim şansım yitirmiş olan YTP ve CKMP'nın, ne pahasına olursa olsun, bir koalisyon içinde yeniden hükümete girmek istedikleridir. İnönü, Alicanla Oğuzun sözlerini son derece sakin, sonuna kadar dinlerdi ve gülümseyerek:

"— Benim dışımda kuvvetli bir hükümet kurmanız mümkünse, bunu ya-

Kadri Eroğan - Ali Bozdoğanoğlu - Gökhan Evliyaoğlu

A.P. nin Meclisteki üç gülü!,,

pabilecekseniz, hemen aşağı inip, Meclise durumu ve sebepleri anlatır, istifamı veririm"' dedi.

Bu sözler üzerine iki liderdik önlerine bakıp susmakla iktifa ettiler.

Bundan sonra, Ordu aleyhinde yapılan sözlü ve yazılı yayınlara ve sorumlu ların tecziyesi meselesine geçildi. 8unay mektubunda bunların isimlerinden bahsetmiyordu ama hemen herkes bir Ali Bozdoğanoğlunun, bir Kadri Ero_ ğanın, bir Süleyman ünlünün veya bir Gökhan Evliyaoğlunun AP kongrelerinde neler söylediklerinden haberdardı. Toplantıda bunlar bir bir dile getirildiğinde AP Genel Başkan Vekili Saadettin Bilgiç söz alarak, elmalarla armutları birbirine karıştıran bir konuşma yaptı. Bilgiç AP nin rejimin temeli ile ilgili meselelere çözüm yolu aranmasında diğer partilerle elele vererek çalışmaya hasar olduğunu; ancak, bu toplantıda bazı âdi polis vakalarının konuşulduğunu; zira devletin, her zaman için polisi, sav cısı ve hâkimi ile bu tip olayları halledebileceğini, eğer bu yapılamıyorsa suçun hükümetin zayıflığında aranması gerektiğini söyledi ve:

"— Ama bunlar rejimin temeli ile il gili meseleler değildir" dedi.

AP Genel Başkan Vekilinin bu, herşeyi hafife alan konuşması, salonda bulunanları son derece şaşırtmıştı. Bilgiç üstelik millet zaten AP li olduğu için kendilerinin tahrikat yapmaya muhtaç olmadıkları incisini yumurtladı. AP eğilimli bir gazetede "Kardeş kânına susamış uğursuz baykuşlar" diye manşet atılıyor, bir yüksek rütbeli generalden "Anadolu Beylerbeyi" denilerek bahsediliyor. Parlâmentoda yapılan AP toplantılarında, içinde belki mikrofon vardır mülahazasıyla, ho_ parlörlere ceketler sarıldıktan sonra, oraklı kazmalı katliâmlardan söz ediliyor ve bütün bunlar Bilgiç tarafından, "rejimin temelini ilgilendirmeyen, âdi polis vakaları" olarak kabul ediliyordu!

Hem kel, hem fodul

Bilgiçin konuşması üzerine söz alan İnönü, AP Genel Başkan Vekiline gusoruyu sordu:

"— Peki, ya bu suçlar dokunulmazlığı olan milletvekili ve senatörler tarafından işleniyorsa, o zaman biz ne yapalım?"

Saadettin Bilgiç, yeryüzündeki bütün küçük dağları kendisinin yaratmış olduğu inancı içinde, yukarıdan bir cevap verdi:

"— Kongrelerde yapılmakta olan konuşmaları özel olarak takip ettiriyorum. Suçları sabit olursa, kendilerini parti bünyesinde cezalandırırız."

Kulağa Küpe

İşaret düdüğü

Bizim, kendi akıllarına göre havayı uygun bulunca azan, azınca hava değiştiği için hemen sinen meşhur kriptolardan birinin şimdi, azgınlık halindedir— ler- yazısının hüküm kısmı:

"Bu gerçeği anlayıp -Batıda bütün sanatkârların birer kapi— talizm uşağı olduğu gerçeği!- Amerikanın iyi niyet elçisi diye gönderdiği Bay Kırk Douglas'a "Go Home!" çeken uyanık türk gençlerine teşekkür ederiz"

Böyle gençler uyanık değil, tam uykuda olup kriptoların oyununu oynadıklarını her halde bu satırları okuduktan sonra daha iyi anlamışlardır. Onun için Bay Kriptoya asil bizden, kocaman bir teşekkür!

İşte bu cevapla Bilgiç, kendisinin yıkım fermanım imzalamış oldu. Zira, söz konusu ettiği "parti bünyesinde tec ziye" nihayet bir disiplin meselesidir. Oysa bu disipline uymıyan, Bilgiçin bizzat kendisidir.

Nitekim Bilgiç, İnönünün:

"— Sizin hakkınızda da 1962 yılında hazırlanmış bir dosya mevcut. Böyle olunca, kendi kendinizi mi özel olarak takip ettireceksiniz?" sorusuna verecek cevap bulamadı, sadece:

"— O zamandan beri bu dosya neden Meclise getirilmedi?" demekle iktifa etti..

İnönü ve Satır
1 ve 2 numaralar

AP Genel Başkan Vekilinin bu cevabı konuyu bir başka yöne çevirdi. Dosyaların zamanında Parlâmentoya gönderilmediği iddiasiyle başlıyan yakınmalar, giderek, Adalet Bakanlığının çatısı üzerinde çakan şimşekler halini aldı. Bilgiç, kongrelerde tutulan zabıtların doğru almadığını ileri sürerek:"

"— Birkaç kişinin "imzası ile tutulan zabıtlar, bir milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılması 'için yeter delil değildir" dedi.

Bunun üzerine Ekrem Alican, Cumraıidan, kongrelerde yapılan konuşmaların ne şekilde tesbit edildiğini, banda alınıp alınmadığım sordu. Adalet Bakanının:

"— Ne yapayım? Bu konu için ayrılan tahsisat az, teyp alamıyorum." şeklinde verdiği cevap ise, kendisine yöneltilen şimşekleri büsbütün şiddetlendirdi.

Bu, Millî Koalisyon yandaşlarının arayıp da bulamadıkları bir cevaptı. Çumralının beceriksizliği ile aralanan kapıdan. Hükümet müthiş bir yaylım ateşine tutuldu. Azınlık hükümetinin mahzurlarından, bazı Bakanların yetersizliklerinden söz edildi, çumralıya, bir fondan diğer fona aktarma yaparak birkaç teyp. almanın pek zor bir iş olmadığı hatırlatıldı. Artık Sunay'ın mektubu unutulmuş, toplantı, ikine, koalisyona takaddüm eden günlerde yapılan görüşmelere benzer bir havaya girmişti.. Herkes, kendine göre Hükümeti tenkid edecek bir taraf buluyordu.

Uyan sunam uyan!.

Toplantıyı bu havadan kurtaran çe. ne Başbakan İnönü oldu. İnönü elini sert bir şekilde masaya vurarak:

"— Lâtife edilmiyor arkadaşlar, dur rum vahimdir!" dedi.

Bundan sonra tekrar alınması gereken tedbirlere geçildi Kimisi kanunların bir an önce Parlâmentodan çıkması gerektiğini ileri sürdü, kimisi. Siyasî Partiler Kanunundan söz etti. kimisi konuşmalarında suç unsuru olan politikacıların dokunulmazlıklarının derhal kaldırılması gerektiğinden bah setti. Böylece dakikalar birbirini kovaladı.

O gün öğleden sonra, Mecliste üzerinde en çok konuşulan konu Sunayın mektubu ve sabahki toplantı oldu. AP koridoru Parlâmento binasının diğer

bölümlerine nisbetle daha sessizdi, Beşer . onar kişilik gruplar halinde fısıldaşarak konuşan AP liler, o gün sık sık "millî irade"den bahsettiler. İnönünün kendilerine bir oyun oynamış olabileceğim ileri sürdüler. İktidara ya km gazetelerin muhabirlerini yakalıya rak onlardan bilgi almaya çalıştılar. AP'li militanlar Sunayın mektubundan çok, Genel Kurmay Başkanı ile üç Kuvvet Komutanının İzmite yaptık lan seyahat üzerinde duruyor ve bunun nedenlerini araştırıyorlardı. Bazı A.P.'liler bunun, önümüzdeki Pazartesi gününe kadar verilmiş bir mühlet olduğunu ileri sürüyor ve o güne kadar Orduyu tatmin edici bir karar alınma dığı takdirde durumun büsbütün vahimleşeceğini söylüyorlardı! Diğer bir kısmı ise endişe edilecek birşey olmadığını bunun normal bir gezi nitenği taşıdığını iddia ediyorlardı.

Ancak AP liler çözmeye çalıştıkla rı problem bundan ibaret değildir ve Pazartesi gününden bu yana kendilerince son derece önemli bir soruya cevap aramaktadırlar: "Acaba Sunayın mektubu üzerine parti liderlerinin toplanması ve bazı tedbirler alınması mil lî iradeden verilmiş bir prim midir?"

Bunu bir tâviz olarak kabul edenler de etmeyenler de mevcuttur. Ancak her iki görüşün sahipleri de şimdilik bu konuda kesin birşey söylememekte ve biraz zaman geçmesini beklemektedirler. Birçoklarına göre alt komisyonun kuruluş gerekçesi de bundan başka bir şey değildir.

AP Genel Başkan Vekili Saadettin Bilgiç ise derhal tedbirler alınmasını gerektirecek bir durum olmadığını ileri sürmekte ve kendisine Sunayın mek tubunda silâhlı bir müdahaleden bahsedilip edilmediğini soranlara:

"— Böyle bir şey yazılabilir mi? Burası millî iradenin tecelli ettiği BMM dir. Bunu söyliyenlerin tecennün etmiş olması gerekir. Yalan söylüyorlar" demektedir.

AP'nin bir şikâyeti de meselenin Basında, Ordunun AP'den şikâyeti olarak gösterilmesidir. AP yöneticileri ortada bir şikâyet mektubunun bulundu ğunu kabul etmekte, ancak bu şikâyetin bütün partileri ve hattâ Hükümeti de ilzam ettiğini söylemektedirler. Ama Hükümet kısmını bizzat Sunay yalanlamıştır.

Mektubun CHP'dekı yankıları "Oh olsun!" şeklindedir. CKMP, YTP ve MP ise mektubun hedefinin AP olduğunu kabul etmekte, fakat bunların cezalandırılmaması sebebiyle, Hükümeti de kapsadığını ileri sürerek, millî bir koalisyonun zaruretini anlatmaktadırlar.

Hadisenin Niçini

Çok kimse, 1961'den bu yana geçirilmiş ve hepsi ancak İsmet İnönünün varlığı sayesinde atlatılmış bunca badireden sonra A.P.'lilerin hâlâ niçin tehlikeli sahalarda at oynattıklarını merak edebilir. Gerçekten de her ayaklanmada karyolasının altına saklanan veya bol para vererek taksi tutup Başkentten kaçanlarla kongrelerde ona buna şovenler aynı insanlardır. Bunların, başları üzerinde tehlike dalaştığında nasıl sararıp solduktan, İnönüye başvurup "Bize ışık tut" diye yalvardıkları herkesin malûmudur. Buna rağmen, gökten bulutlar uzaklaşınca bunlar yemi bulut getirecek ne varsa hepsini .yapmaktadırlar.

Halbuki A.P.'nin bir müdahaleden, kaşılıktan, kılıç şakırtısından kazanacak hiç bir şeyi yoktur. Bilâkis A.P. için mantıkî hedef, sükûn ve huzur içinde demokratik hayatın devamı olmalıdır.

Ama A.P. bir siyasi teşekkül, olarak taraftarlarını nenin etrafında, nasıl toplayacaktır? A.P.'nin ne iktisdi, ne sosyal, ne dış politika olarak herhangi bir fikri vardır, Böylesine fikirsiz, prensipsiz, programsız bir par ti belki de yer yüzüne gelmemiştir. A.P. bir aksiyon değil reaksiyon partisi olduğu için ister istemez kendisine bağlı olanları birleştirecek, kaynaştıracak iksir diye bugün kullandığını daima kutlanacaktır; 27 Mayısın intikamını alıp eski devri tekrar ihya etmek vaadi. Bu vaadi ne kadar kabadayıca, ne kadar bol küfürle, ne kadar çok cami duvarına işiyerek yaparsa kendisine o kadar "Erkek Parti" denileceğini hesaplamaktadır Hattâ parti içi mücadelelerde bile merkezler, teşkilât üzerinde daha fazla tesir yapabilmek için fodulluğu 1 numaralı silâh saymaktadırlar Genel Başkanın seçimine az zaman kalmasıyla küfür ve salyalı saldırı kampanyasının hızlandırılması bir tesadüf neticesi bir araya gelmemiştir.

O bakımdan A.P. fikirsiz parti olarak kaldığı müddetçe A.P'nin sebebiyet verdiği buhranlar ve patlama istidatları son bulmayacaktır. Bu gerçeği milletin bilip anlaması, artık buhran ve patlama istidadı istemiyorsa ona göre iradesini kullanması lâzımdır.

Komisyona havale!..

Alt komisyon çalışmalarına Salı sabahı saat 10'da Millet Meclisi Başkanlık odasında başladı.. Bu komisyon da, CHP Kemali Beyazıt ve Zihni Betil, AP Ali Naili Erdem ve İhsan Sabri Çağlayangil, YTP Şekip İnal, CKMP Cevat Odyakmaz, MP Zekâi Dorman MBK ise Fahri Özdilek tarafından tem sil edilmekteydi. Sadi Koçaş ise komisyona Cumhurbaşkanlığı, kontenjan senatörü olarak katıldı. Özdilek başkanlığa, Koçaş da sözcülüğe seçildiler.

O sabah başlıyarak öğleden sonra ve Çarşamba günü gecenin geç saatlerine kadar devam eden toplantılarda, başlıca üç konu ele alındı: Siyasî Partilerin faaliyetleri, Parlâmento mensup larının dokunulmazlığı meselesi. Hükümet çalışmaları..

Bunlardan, siyasî partilerin faaliyeti konusu, üzerinde en çok durulan me seleyi teşkil etti. Bu konuda millî koalisyondan, çeşitli kanunlara (kadar hemen hemen yüz tane teklif ileri sürüldü partilerin bir bildiri yayınlayarak, Anayasa ve 27 Mayısa bağlı olduk larını, demokratik rejimden başka bir idare şeklini kabul etmiyeceklerini belirtmeleri istendi. Ancak tıpkı bir gün önceki toplantıda olduğu gibi komisyonda da türlü kutuplar, türlü görüşler çarpışıyor ve bir anlaşmaya varılamıyordu. Tabiî bir anlaşma söz konusu olmayınca görüşmelerin gizli kal ması. en emin olarak görüldü ve komisyon çalışmalarına kalın bir sır perdesi arkasında devam edildi.

Bu mecmuanın yayınlandığı Perşembe günü, parti liderleri ve Bakanlar tekrar toplanacak ve alt komisyonun kendilerine sunacağı raporu görüşeceklerdir.

A. P.

Demokratik parti!

(Kapaktaki şemsiye)

Orta boylu, çıplak kafalı adam önce sağa, sonra sola baktı ve öne eğilerek fısıldadı :

"— İnönü ne demişti, biliyor musun?"

"— Hayır, bilmiyorum."

Yine sağa ve sola aynı kuşkulu bakışlar atfedildikten sonra, binlerce defa aynı teatral jestlerle tekrarlandığı anlaşılan hikâye anlatılmaya başlandi:

"— Daha Meclis tatile girmeden önce İnönü yakınlarına, mahrem olarak, 'artık bu AP 'yi bölmek zamanı geldi' demişti. Bunun için İnönünün arkadaşlarına tavsiye ettiği çare nedir, biliyor musun? Bilgiçi desteklemek!.. Tabii, İnönü kurt adam Bilgi; Genel Başkan seçilirse, partinin bölüneceğini biliyordu. Hem, farketmiyor musun, Ulus gazetesinde Bilgiç a. leyhinde tek satır çıkıyor mu? Halbuki rahmetli Gümüşpala kardeşlikten falan bahsettiği halde, her gün Ulusun ve Kemal Satırın* hücumuna uğrardı. İşte CHP' nin taktiği budur; Bilgici destekliyerek partiyi bölmek!.. Bilgiç seçilirse çok kimsenin partiden ayrılacağını biliyorlar."

Hikâyeyi dinleyen, bir hususu merak etmişti, sordu :

"— Peki, İnönünün bu kararını, sözünü ve taktiğini sana kim söyledi?"

Orta boylu, çıplak kafalı, siyah elbiseli AP milletvekilinin bu soruya cevabı yine kısık sesle ve fısıltı halinde oldu :

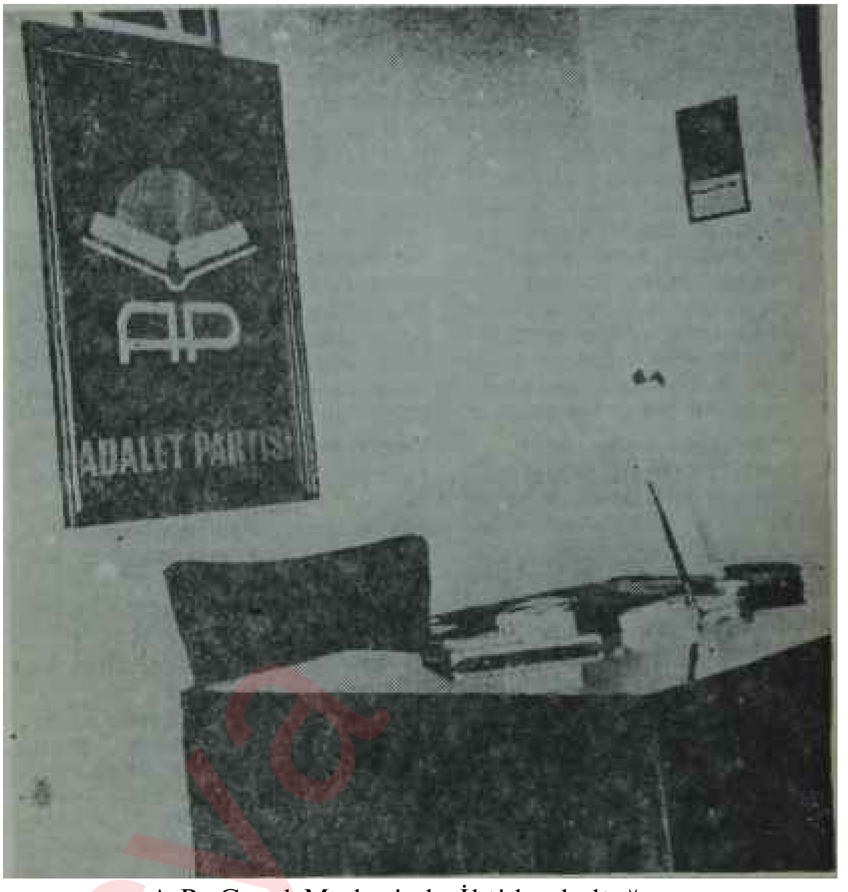
"— Bunu söyleyemem. Çünkü bana da yemin ettirdiler."

Olay, haftanın başlarında Meclis lokantasında geçti. Ancak bu konuşmanın sadece Meclis lokantasında geçtiğini sanmak hatadır. Bu hikâye, epey bir zamandan beri. AP Büyük Kongresine delege gönderecek her yerde, aşağı yukarı aynı jestlerle süslenerek anlatılmaktadır ve ana muhalefet partisi bünyesinde cereyan eden Genel Başkanlık mücadelesinde Saadettin Bilgiç aleyhinde yapılan propagandanın tipik bir örneğini teşkil etmektedir.

Fakat bu metodla çalışanlar sadece Bilgiç aleyhtarları değildir. Ana muhalefet partisinde "her şey karşılıklı " dır ve Bilgiçin karşısındaki adaylan yıpratmak için yapılan propagandanın bundan farklı olduğu sanılmamalıdır. Meselâ Süleyman Demirel için, bazı Bilgiç taraftarlarının, kapalı kapıların ardında anlattıkları şudur:

"— Kendisi Bilgi locasına kayıtlı ve 27. dereceden masondur."

Bu açıklamadan sonra da, Demirdin büyük gazeteler tarafından niçin desteklendiği aynı zihniyet ile izah edilmekte, her memlekette olduğu gibi Türkiyede de büyük sermayeye masonların hakim bulundukları, büyük sermayenin tesiri altında olan büyük gazetelerin bu sebeple Demireli destekledikleri iddia edilmektedir.

A.P. Genel Merkezinde İktidar koltuğa

Allah nazardan esirgesin

Bu iki iddiadan birincisinin doğruluk derecesi, haftanın başında Pazartesi günü Mecliste, Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunayın mektubu ile ilgili toplantı sırasında ortaya çıktı. AP'yi bölmek için Bilgiçi destekledigi iddia edilen İnönü Hükümetinin Adalet Bakanı Sedat Çumralı, bu toplantıya, tahrikçi bir konuşmasından dolayı Saadettin Bilgiçin dokunulmazlığının kaldırılmasını öngören bir dosya ile geldi. İnönü Hükümetinin Bilgiçi ne kadar kayırdığı ve kolladığı böylece anlaşılmış oldu.

İkinci iddianın da birincisinin seviyesinde olduğuna hükmetmek zor değildir. İşte, AP 'de devam etmekte olan Genel Başkanlık mücadelesinin üslûbu budur. Buna rağmen, AP 'lilerin bu konudaki övünmeleri mangalda kül bırakmamaktadır, AP'liler, Türkiyede şimdiye kadar ilk defa bir partide genel başkanlık mücadelesi yapıldığını övünerek söylemekte ve :

"— İşte demokratik parti böyle olur demektedirler.

"Koca Reis"in taktiği

A.P. 'de aleyhte propaganda nasıl kendine göre bir özellik taşıyorsa, bu partiye mensup kimselerin, destekledikleri adayları, övmek için kullandıkları propaganda vasıtaları seviye bakımından, ayni özelliği taşımaktadır.

Bilgiç ile Demirel arasındaki mücadelede, Hürriyet ve Yeni Gazetenin gayretleriyle öne geçen ve "Baraj Kralı" "Milyarder" gibi unvanlarla donatılan Demirel bu avantajım pek uzun zaman koruyamamıştar. Koruyamamıştır, çünkü Bilgiç taraftarları kendi adayları için, AP teşkilâtına ve seçmenlerine çok daha fazla tesir edebilecek bir isim bulmuşlardır: Koca Reis!.. Bilgiçe yakıştırılan bu isim şimdi iyice tutmuş bulunmaktadır. Bugünlerde delegeler arasında yapılan kuliste, teşkilât liderlerinin diğer illerdeki arkadaşlarına yazdıkları mektuplarda ekseriya şu slogan yer almaktadır: "Bizim partiye Koca Reisten iyi Genel Başkan bulunmaz!"

Böylece, Bilgiçin iri vücudu ve

posbıyıklarını, efkârı umumiyeye olmasa bile. AP teşkilâtına sevimli göstermenin formülü bulunmuş olmaktadır.

Zaten Koca Reis, AP teşkilâtına sevimli görünmenin yollarım çok iyi bilmektedir. Bu yollardan en tesirlisi de anlatıldığına göre, Bilgiç tarafından "Değiştirme Birliği" olarak adlandırılanıdır Koca Reisin, özellikle teşkilâtla olan temaslarında, sık sık şu cümleyi kullandığı ifade edilmektedir: "Ben üç tane değiştirme birliği tanırım Birincisi Kore değiştirme birliği, ikincisi Kıbrıs değiştirme birliği, sonuncusu ise AP değiştirme birliği..."

"AP değiştirme birliği." Bilgiçe söre teşkilâtta milletvekili olmak için sıra bekliyenler tarafından meydana getirilmektedir ve 1965 seçimleri sonunda AP parlâmento grupunun yüzde 50'den fazlası değiştirme birliğine dahil AP'liIer tarafından doldurulacaktır. Koca Reis ile teşkilât arasında esen ılık rüzgârların başlıca sebebi budur 1965'ten sonra çalışacağı arkadaşlarını daha çok teşkilât saflarında arayan Bilgiç, parti teşkilâtının kiüt noktalarına kendi adamlarını yerleştirmeyi de bilmiştir Birçok yerlerde müteşebbis heyetler kurulurken bu ölçü ile hareket edilmiş ve 1965'ten sonraki Meclis Grupu düşünülmüştür. Ancak Bilgiçin bu taktiği teşkilâta ne kadar sevimli geliyorsa, hali hazırdaki milletvekilleri üzerinde de o derece kötü tesir yaratmaktadır. Bilgiçe aleyhtar milletvekillerinin bütün uzlaşma kapılarım kapayıp, dönüş gemilerini yakarak, Bilgiçe karşı kıyasıya mücadeleye girişmelerinin sebebi budur. Bunlar bilmektedirler ki, Bilgiç kazanırsa, 1965 seçimleri kendileri için hüsran olacaktır. Bu yüzden, ileride tekrar Bilgiçe yaklaşmayı düşüneceklerine, şimdiden onun aleyhinde, ellerinden geleni ardlarına koymamaktadırlar

Varışta son durum

Demirel taraftarı olarak bilinen Afyon AP milletvekili Mehmet Turgut, Genel Başkanlık için şans ibresinin Demireli mi, yoksa Bilgiçi mi gösterdiği yolundaki soruya :

"— Şu anda ortadadır!" diye cevap verdi.

Aynı soruya Bilgiç taraftarları ise şöyle cevap vermektedirler :

"— Zaman gerçi Demirel lehine işlemekledir, fakat Saadettin Beyin şansı hâlâ yüzde altmışın üzerindedir. Kongreye kadar geçecek birkaç gün, bu durumu değiştiremez."

Zamanın Demirel lehine işlemesinin sebebi, bu adayın ortaya biraz geç çıkmasıdır. Bazı tutarlı nitelikleri şahsında toplıyan Demirel, büyük gazeteler tarafından da desteklendikçe, her geçen gün ve saat Bilgiçten oy çalmaktadır. Daha önceleri büyük, kitleler tarafından tanınmıyan Demirelin zayıf tarafı ise kongrelere gitmemiş olması, teşkilâtı tanımaması ve oy sahibi delegeler için bir efsaneden ibaret bulunmasıdır.

Bilgiç ise kendisine takılan "Koca Reis" lâkabının ifade ettiği bütün beşeri nitelikler ile teşkilât tarafından tanınmaktadır. Üstelik, kongreye birkaç gün kalmasına rağmen Bilgiç, hâlâ birşeyler yapılabileceği ümidini kaybetmemiştir., Fırsat buldukça teşkilâtın ayağına giderek durumunu-kuvvetlendirme çarelerini aramaktadır. Son İstanbul AP kongresini kaybeden Bilgiç, durumu lehine çevirmek amacı ile birkaç gün önce ilgi çekici bir İstanbul seyahati yapmıştır. İstanbulda, kendisini destekleyen Son Havadis gazetesinde karargâh kuran Koca Reis, çalışmalarında bu gazetenin mensuplarının büyük yardımlarını görmüştür. İstanbul kongresinde Bilgiçe oy vermeyen Şişli gibi İlçelerle müteaddit temaslar yapılmış, burada uğranılan zarar imkân nispetinde kâra

«Zor Nikâh»

İki büyük partiden A.P. nin Büyük Kongresi 1960'ın arefesinde başlayan, İhtilâli takip eden yıllarda büsbütün perçinleşen bir zor nikâha son verecek olursa memlekete, millete ve rejime büyük bir fayda sağlayacaktır. Bu zer nikâh eski Demokratlarla ırkçılar ve yobazlar arasındaki işbirliğidir, Şu anda her şey, Türkiyede muteber bir değil de, en az iki büyük siyasi partinin bulunması isteniliyorsa bunun zamanının geldiğini ve hattâ geçmek üzere olduğunu göstermektedir,

Bu çeşit bir başka zor nikâh, 1954 - 60 arasında yapılmıştır, O devirde halkçıların yanına çesitli kuvvetler de katılmışlardır. Bunların arasında sosyalistlerin solandaki solcular da vardı. Fakat "koalisyonca daima C H.P ve onun lideri hakim olmuşlar, mücadelenin havasını onlar vermişler, zaferden sonra da hâdiseler onların çizdiği istikamette, yâni sivil bir parlemanter demokrasi istikametinde yürümüştür. Zarlar böylelikle atıldıktan sonra C.H.P. ile ilgili nikâh bozulmuştur. Şimdi C H P tümü itibariyle ortanın biraz solunda bir partidir, ültra sosyalistler ise aralarına bir çok kripto da sızmış halde onun çok solunda kümelenmişlerdir. Eğer Türkiyede Komünist Partiye müsaade edilmiş olsaydı bunlara şüphesiz Komünist Cephe adının verilmesi gerekecekti,

Halbuki eski Demokratlarla ırkçıların ve yobazların devam eden nikâhında sesi yüksek çıkanlar. İdare mekanizmasını ellerinde tutamlar, hâkim durumda olanlar birinci zümre değil, ikinci zümredir. Büyük Kongrede, Genel Başkanlık seçimleri dununu kesin olarak belirtecektir. Mevcut dört adaydan ikisi eski Demokratların, ikisi ırkçı ve gericilerin sempatisini haizdir. Teşkilâtı ikinci takını elinde tuttuğundan banlar eski Demokratları Büyük Kongrede hezimete uğratmayı başlıca hedef bilmektedirler. Ama, Genel Başkanlığı kim kazanırsa kazansın eski Demokratların ve ırkçılarla yobazların yolunun artık ayrılması gerekmektedir.

Eğer, eski Demokratların gözü küçük hesaplar, boş hayaller ve eskiye dönüşün mânâsız hevesiyle kararmamış a... Buna, hele ırkçılar ve yobazlarla işbirliği sayesinde hiç imkân bulunmayacağı Öylesine açıktır ki, bunu eski Demokratlardan bir kısmımn nasıl olup ta anlayamadığı meçhuldür.

Eşyanın tabiata, bugüne kadar beraber yürünülen bir yolun umunun geldiğini göstermektedir Büyük Kongre zor nikâhın fiilen bozuluşuna tescil edecektir. Ama bu Çeşit kimseler için bir çare daha vardır: Hülle!

Eh, "Haydi" seçimlere kadar bir de hülleyi deneyelim" denilecek olursa A P bugünkü talihsiz halinden kurtulamayacak ve rejim bir kanadı kırık durumunda kalmakla devanı edecektir Halbuki memleketin ve milletin menfaati rejimin iki kanatta uçacak imkânı bulmasındadır

çevrilmeye çalışılmıştır. İstanbul seyahatinin bilançosu, Saadettin Bilgice göre, "delegelerin yüzde ellibeşinin tek rar kazanılmış olması" dır.

Öteyandan, uzun bir süreden beri Güney illeri üzerine yöneltilmiş çalışmalar Bilgiç için memnunluk doğuran bir sonuç vermiş, Adana başta olmak üzere, başlıca güney merkezleri Bilgici desteklemek; yönünde karar almışlardır.

Egedeki hareketler

AP Büyük Kongresine göndereceği 700'e yakın delege ile netice üzerinde büyük ölçüde rol oynıyacağı kabul edilen Ege illerinin bu yarışta hangi aday lehine vaziyet alacakları önem verilen bir konudur. Ege illeri de bu konu ile fazlasıyla haşır neşir olmuşa benzemektedirler. Geride bıraktığımız hafta Egenin hemen her ilinde AP'nin başına kimin getirilmesi gerektiği konusu üzerinde geniş kulis faaliyeti cereyan etmiştir.

Büyük Kongreye 74 delege ile katılacak olan tamir AP teşkilâtı, bu konudaki görüşünü daha önce tesbit etmiş ve Genel Başkanlık için Saadettin Bilgiçin desteklenmesi yolunda karar almıştı. Ne var ki bu karar, Süleyman Demirelin Genel Başkanlığa adaylığını koymasından önce alınmıştı. Süleyman Demirel adaylığım koyduktan sonra ise iş değişmiş, bir kısım İzmir delegeleri, Bilgiçin değil Demirelin Genel Başkanlığa getirilmesi yolunda çalışmağa başlamışlardı.

Geçen haftanın sonunda İzmir delegelerinin büyük bir kısmı, daha önceki prensip kararından cayıp, Süleyman Demirele rey vermek için karar aldılar. Bu arada haftanın son günü Aydın AP İl Merkezinde gizli bir toplantı yapıldı. Bu toplantıya AP İzmir İl Başkanı ve Temsilciler Meclisi üyesi Mehmet Karaoğlu, Aydın İl Başkanı Nahit Menteşe, Muğla İl Başkanı Halûk Özsoy, Denizli İl Başkanı Salih Baydil ve Manisa İl Başkanı Önal Şakar katıldılar. Geç saatlere kadar devam eden toplantının tek konusu, Büyük Kongrede Bilgicin mi. yoksa Demirelin mi Genel Başkanlık için destekleneceği idi. Neticede Egenin bu beş büyük İlinin başkanları kararlarını verdiler: "Saadettin Bilgiçte devlet idareciliği niteliği yoktur. O halde Süleyman Demirel desteklenecektir. Üstelik Bilgiç, zinde kuvvetler üzerinde pek müsbet bir intiba bırakmamıştır. Oysa zinde kuvvetler Süleyman Demireli tercih etmektedirler.."

Aydında beş AP il başkanının aldığı bu karar gizli bir bildiri ile ve süratle Egenin diğer illerine de duvuruldu. Bildiride bütün delegelere durumun izah edilmesi ve 27 Kasımda yapılacak Büyük Kongrede mutlaka Süleyman Demirel e rey verilmesi isteniliyor, bu arada AP heyetlerinin Batı Anadolunun bütün il, ilçe, bucak ve köylerini dolaşarak kulis yapması talep ediliyordu.

A.P'li idareciler bir arada
Quo Vadis?

Aydın toplantısında alınan karar gereğince, Ege illerini içine alan ikinci toplantı 22 Kasımda Manisada yapılacaktır. Bu toplantıya Balıkesir, Çanakkale, Uşak, Bursa, İzmir, Manisa, Aydın, Afyon ve Kütahya il başkanları ve delegeleri katılacaklardır. AP Ege teşkilâtı yalnız Genel Başkanlık için değil, Genel İdare Kurulu üyelikleri için de geniş çapta kulis faaliyetine girişmiş bulunmaktadır. Çanakkaleden Antalyaya kadar uzanan bu çalışma sırasında bir Genel İdare Kurulu listesi de hazırlanmaktadır. Bu listede tabiatiyle egeli AP'liler çoğunluğu tutacaklardır.

AP'nin Ege teşkilâtı bu yoldaki faaliyetlerine hızla devam ederken, tamirde yayınlanan AP organı iki gazetenin sık sık-büyük bir ihtimalle maksatla olarak- yaptıkları anketler dikkatten kaçmamaktadır. Bu gazetelerden birinin geçen hafta Aydınlı delegeler arasında yaptığı ankete 19 kişi katılmış, bunlardan 13'ü Süleyman Demirele, 3'ü Saadettin Bilgiçe, geri kalan üçü de Tekin Arıburuna oy vereceklerini bildirmişlerdir. İzmir delegeleri arasında yapılan bir ankette ise 27 delegeden ikisi Alı Fuat Başgile, üçü Saadettin Bilgiçe, geri kalan 22 'si de Süleyman Demirele oy vereceklerini açıklamışlardır.

Süleyman Demirel, Egede kazandığı bu zaferin yanında İsparta, Trabzon ve Kayseri illerinde de ileri görünmektedir.

27 Kasıma doğru

Genel Başkan seçimine bir hafta kala adaylar kusursuz ve başarılı bir finalin son rötuşlarım yapmakta, taraftarlar ise biriktirdikleri kuvvetlerini bir kampanya halinde faaliyete geçirmeğe hazırlanmaktadırlar. Bu mecmuanın baskıya verildiği sıralarda Ankarada, tüzük değişikliği gerekçesiyle toplanacak olan AP'li il başkanları, propaganda yapmak isteyen adaylar için hazine kıymetini taşımaktadırlar. Bu toplantıya katılan il başkanları herhalde davetlerden bunalacaklar, kulaklarına fısıldanan karanlık iddialardan şaşıracaklar, adayların akla sığmaz, peygamberce yeni vasıflarını öğrenerek hayretten hayrete düşeceklerdir. Bu toplantıda belki tüzük değişikliği görüşülebilir, fakat bu görüşmelerin, il başkanlarının Ankara seyahatleri içinde cim karnında nokta kadar yer tutacağını söylemek kâhinlik sayılmamalıdır. Esas olan, propagandadır. Bilgiç, "Koca Reis" pozunu takınırsak, teşkilât temsilcileri nezdinde gerekli faaliyeti göstermekten geri kalmıyacaktır. Aynı şekilde Demimi de il başkanları ile temas ede-

Kangren olan yaralar

Eğer 27 Mayıs İhtilâlinden sonra Üniversite kendisini toparlasaydı ve bizzat kendisi kendisine bir çeki düzen verseydi mânâsız, haksız, acemice "147'ler Operasyonu" olmayacaktı. Bugün Üniversite yeniden böyle bir tehlikeyle karşı karşıyadır. Memleketin teşrii kuvveti, yâni Parlâmento bu meselenin üzerine edilmezse tarifsiz karışıklıklar ve huzursuzluk kaynakları ortaya çıkmak istidadındadır. Zira şimdiden bir garip durum hasıl olmuş, öğrenciler öğretmenlerinin kifayetlilik veya kifayetsizliklerini tartışmaya koyulmuşlardır! Dünyada bundan daha mânâsız bir davranış bulmak zordur.

Öğrenciler öğretmenlerinin kifayetlilik veya kifayetsizliklerini tartışmaya koyuldular diye hemen gençleri suçlamaya ve haksız çıkarmaya kalkışmak hatalı bir yoldur. Bir defa bilinmesi gereken husus, bir Üniversite Meselesinin gerçekten bulunduğudur, Bu meselenin üzerine hiç kimse eğilmediği, türlü bahanelerle herkes görevi üzerinden attığı içtedir kî nihayet öğrenciler öğretim üyelerinin ve sistemin aleyhinde seslerini yükseltmek zorunda kalmışlardır. Bundan dolayı kızmak değil, bîr takım tehlike zillerinin çaldığını farketmek ve gerekeni yapmak lâzımdır.

Üniversite Meselesinde dedikodu» larla önemli noktaları birbirinden ayırmak lâzımdır. O öğretim üyesi bu öğrenciyi iğfal etmiş de, o hoca bu asistanı hissi sebeplerden doçent yapmış veya yapmamış da, şu bunu atlatmış: veya atlatmamış da.. Bunlar belki gazetelere bağlık sağlar ama büyük önem taşımaz. Her müessesede bu çeşit hâdiseler olur. Hadiseler açığa vurulunca iş, hemen tahkikatı yapmak ve suçluyu tesbit edip cezalandırmaktır. Parlâmentonun üzerinde durması gereken Üniversite Meselesi bu değildir.

Üniversitede, haftada sadece üç veya dört saat dersi bulunan hoca var mıdır ,yok mudur? Bu hocalar akşam tedrisatının yapılmasını "ilmî çalışmalar" yaptıkları gerekçesiyle reddetmişler midir, reddetmemişler inidir? Bu gerekçeyi ileri sürenler, çoğu zengin çocuklarının askerlik görevini geciktirme vasıtası olan sözüm ona "özel yüksek okullar"da bol ücretle ders vermekte midirler, vermemekte midirler? Ders kitapları her yıl, mânâsız bir iki rötuşta hattâ rütuşsuz yüksek bedelle yenilenmekte ve bir ticaret metaı gibi muamele görmekte midir, görmemekte midir?

Bu sualler, ortada cevap beklemektedir. Bunlar gibi, doğrudan doğruya Üniversitenin ilmt seviyeyesiyle ilgili meseleler vardır. "Muhtariyet" bunların üzerine şal örtmek değildir. Parlamento, Üniversite Muhtariyetinin nasıl islediğini tetkik etmek için kendi içinden veya dışından heyet kurmak yetkisine sahiptir. İngilterede Basın da hürdür. Ama bu, zaman zaman Kraliyet Komisyonlarının bu hürriyetin nasıl işlediğini kontrol etmesini önlememektedir. Tam aksine, böyle komisyonların raporları Basın Hürriyetine itibar kazandırmaktadır. Bugün Türkiyede Üniversite Muhtariyetinin bu çeşit bir kontrola ihtiyacı vardır. Üniversite bunu kendi kendisine yapmak hakkını kaybetmiştir. Zaten, yapmasına da imkân yoktur.

Yaralar zamanında tedavi görürlerse kangren olmazlar. Zamanında müdahale kangreni önleyen başlıca tedbirdir. Türkiyede yaralı bir üniversite bulunduğunu kimse görmezlikten gelemez. Üniversite Meselesi bugün üzerine ışık dökülmesini beklemektedir.

Bu, Parlâmentonun bîr görevidir.

---

rek, kongrelere gitmemiş olmasının yarattığı handikapı telâfi etmeye uğraşacaktır. Bu arada, bazı haberlere göre, Bilgiç ve Demirel il başkanları ile temaslarını birlikte yürüteceklerdir. Eğer bu tahakkuk ederse, öteden beri söz konusu edilen İki adayı uzlaştırma çabaları kesildiği yerden bağlıyacaktır. Bu (konuda özellikle.. Demirci taraftarları ümitlerini kaybetmemiş görünmektedirler.

Demirelci Mehmet Turgut bu konuda _ yâni uzlaştırma konusunda - AKİS muhabirine şöyle dedi :

"— Saadettin Beyle Süleyman Se yin uzlaşması, Büyük Kongrede, se--imden önce tahtaya isimler yazılıncaya kadar mümkündür..."

Evvelce beraber, şimdi ise rakip olan Bilgiç ve Demirel dışındaki adayların durumu pak parlak görünmemek tedir. Süleyman Demirel ortada yokken Bilgiçe rakip olarak çıkarılan Tekin Arıburun artık yalnız kalmıştır Kendisini destekleyenlerden büyük bir kısmı Arıburunun pasifliğini ve cılız kazanma şansını farkedince, "Bilgiçe karşı olsun da kim olursa olsun" düşüncesi ile Süleyman Demirele iltihak etmişlerdir. Ancak, bir "erkek" taraftarın Arıburunu hâlâ terketmemiş olması da garip, fakat gerçektir. Bu sadık taraftar Reşat Özardadır. Talihsiz Özarda bu konuda yakınlarına :

"— Ne yapayım kardeşim? Paşaya gidip teklif yapanların başındaydım. Dönmek olmaz" demektedir.

Bir telgraf karşılığında bir genel başkanlığı cebine indirmek gibi akıllara sığmaz bir kurnazlık örneği vermiş olan Ali Fuat Başgilin durumu da pek parlak değildir. Bu iki adayın, AP Büyük Kongresinde 250-300 oydan fazla oy alabileceklerine pek ihtimâl verilmemektedir.

Böylece ortada, ciddî anlamda rakip olarak Süleyman Demirel ile Saadettin Bilgiç kalmaktadır. Süleyman Demirel şu son bir kaç günü kan-ter içinde geçirecektir. Özettikle iktisadî konulardâ-ki yetkili olduğu bir konu dur - sıksık demeçler vererek sempati toplamağa uğraşmaktadır. Demirelin, bu mecmuanın, piyasaya çıkacağı gün bir basın toplantısı yapacağından bahsedilmektedir. Gönlün arzu ettiği, Demirelin bu basın toplantısında, daha önceki demeçleri ile ortaya attığı sihirli tılsımların pratik ve akla uygun yollarını açıklamasıdır. Demirel demeçlerinde hakikaten parlak fikirler ortaya atmakta, kalkırandan bahsetmekte, fakat gerçeklerin düzeyine pec yaklaşmamaktadır. "Baraj Kralı" yine de halk oyunda sempati toplıyabiliyorsa, bunun sebebi, iktisadî konsalarda ağızları hiç lâf yapmayan diğer AP'lilerle arasındaki farktır.

Şimdi merak edilen husus, AP Büyük Kongresinin kimi Genel Başkanlık makamına oturtacağıdır. Bu konu da çeşitli tahminler ileri sürülmektedir. Bazıları Demireli şanslı görmekte, çoğunluk ise Bilgiçi daha kuvvetli olarak kabul etmektedir. Fakat bu Konuda, neticeye doğrudan doğruya tesir edecek noktayı bir AP'li senatör şöylece özetlemiştir:

"— Efkârı umumiye Damireli tutuyor. Yalnız, Genel Başkanı efkârı umumiye değil, 1900 AP'li delege seçecektir..,"

Herhalde bu 1900 delege, türk halk oyunun genel temayülü ile değil, ortalama bir AP'linin ölçüleriyle hareket edecektir!

ŞARAP
SANAYİİNDE
TRAKYA
BUZBAĞ
NARBAĞ
KALEBAĞ
GÜZEL MARMARA
ŞARAPLARI
T. C. TEKEL İDARESİ
ŞÖHRET

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Orta Doğu

Huzursuz bölge

Sudandaki ayaklanmayla Suudi Arabistandaki saray ihtilâli neticesi dünya kamu oyunun dikkatini yeniden üzerine çeken Orta Doğuda olaylar birbirini kovalamaya devam ediyor. Yemende iki yılı aşkın bir süredir devam eden iç savaş, geride bıraktığımız haftalar içinde durmuş, Sudanda devlet başkanı General Abbud işbaşından çekilmek zorunda bırakılmış, Suriye - İsrail sınırında yeniden çarpışmalar olmuş, inakta da Molla Barzaninin kürtleri tükenin kuzeyini bir kere daha kendi denetleri altına almayı başarmışlardır. Bu duruma bakınca, huzursuz Orta Doğunun önümüzdeki günlerde yeni gelişmelere gebe olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Yemende iki yılı aşkın bir süredir imamcılarla cumhuriyetçiler arasında süregelen savaşın tarafların var dıkları bir ateşkes anlaşmasıyla kesilmesi, bütün dünyada büyük bir ferahlık yaratmıştır. Gerçekten, dün. yanın bu pek az bilinen ülkesindeki iç savaş, yalnız ikiye bölünmüş fakir bir halkın bütün huzurunu (kaçırmakla kalmamış, aynı zamanda bölgenin en önemli iki devleti olan Mısırla Suudi- Arabistanın arasını da fena halde açmıştır. Mısır lideri Nasır, İmam Ahmedin ülkeden atıldığı ilk günden başlayarak cumhuriyetçilerin yanında yer almış, Yemene önemli sayıda mısır kuvvetleri yollayarak ihtilâlcilerin iktidarı korumaları için, fiili yardım bile yapmıştır. Buna karşılık burnunun dibinde İhtilâlci bir rejimin kurulmasını İstemeyen Suudd Arabistan da İmam Ahmedin yanında yer almış, imamcıları kendi topraklarında barındırmış ve beslemiştir. Yemende şimdi canlan ateşkes anlaşmasının, büyük ölçüde, Nasırla Faysal arasında beliren anlaşma isteğinden doğduğuna şüphe yoktur. Fakat sıra asıl meselenin çözümüne, yani Yemenin yeni re. jiminin kararlaştırılmasına gelince or taya yeni güçlüklerin çıkması kimseyi şaşırtmayacaklar.

Kürtlerin durumu

General Abbudun Sudan devlet başkanlığından ayrılması, bir bakıma bundan iki hafta önce Hartumda ayaklanan sivillerin başladıkları işi sonuna kadar, götürmeleri diye karşılanabilir. Gerçekten, ordunun iktidardan uzaklaştırılıp başkumandanının devlet başkanlığında bırakılması, olayın mantığıyla "taban tabana zıttı. Abbudun oturduğu koltuktan indirilmesiyle, Bu aykırılık ortadan kaldırılmıştır. Şimdi devlet başkanlığı yetkileri, yeni seçim yapılıncaya kadar, üç kişiden kurulu bir komiteye devredilmiştir. Üstelik, ordunun sivil denet altına konulması için, beş kişilik bir Savunma Konseyi de kurulmuştur. Bütün bu olup bitenlere rağmen. Sudartda işlerin yoluna girdiğini söylemek hâlâ mümkün değildir. Çünkü sivil, ler de kendi aralarında birleşip anlaşmış olmaktan çok uzaktırlar, öyle anlaşılıyor ki, Sudanda asıl gürültü, sivillerin arasındaki anlaşmazlıklar suyun yüzüne vurduktan sonra kopacaktır.

Suriye - İsrail sınırında olanlar, eski geçimsizliğin yeniden depreşmesinden başka birşey değildir, İki devlet arasındaki 50 millik sınır, şimdiye kadar arap-yahudi geçimsizliğinin . en çok patlak verdiği bölge olmuştur. Gerçi Birleşmiş Milletler gözlemcileri fiti yıldır bu bölgede çatışmaları dur durmak konusunda oldukça büyük bir başarı gösteriyorlardı ama, İsrailin Necef gölünü sulamak amacıyla Ürdün nehrinin akışını değiştirmek için yaptığı çalışmalar, bölgedeki gerginliği son günlerde yeniden arttırmıştır. Geçen haftanın sonlarına doğ ru bu gerginlik açık çarpışmaya dökülmüş, İsrail uçakları Suriye mevzilerini dövmüşler, Suriyeliler de buna topçu ve havan ateşiyle karşılık vermişlerdir. Tabii her zamanki gibi bu sefer de iki taraf suçu. birbirine yüklemiş, çatışıma gene Birleşmiş Mil. letler Güvenlik Konseyine götürülmüş ve gene Konsey hiçbir sonuca varamadan dağılmak zorunda kalmış- Allah bilir ya bu, daha uzun yıllar böyle sürüp gidecektir.

Irakta olup bitenlere gelince, şimdilik acık bir çatışma haberi alınmamakla beraber, bütün işaretler Kuzey Irakta kürtlerin yeni olaylara hazırlandıklarım göstermektedir. Bağdat hükümeti kuvvetlerini bu bölgeden güneye çekmiş durumdadır. Bu geri çekilmenin kesin sebebi bilinememektedir, fakat anlaşılan. Başkan Arif iç güçlükleri bir çözüme bağlamadan kürtlerle yeniden çatışmak istememektedir. Bundan faydalanan kürtler de, çoğunlukta oldukları Süleymaniye bölgesini yeniden denetleri altına almışlardır. Bazı gözlemcilere göre, Arif, kürtlere karsı harekete geçmeden önce Başkan Nasırla tam bir anlaşmaya varmayı ve Mısır kuvvetlerinin de açılacak harekete katılmasını sağlamayı düşünmektedir.

ingiltere

Wilson'un dertleri

İngilterede geçen ayın sonlarında yapılan seçim kampanyası sırasında, bir siyasi yorumcu, "bu seçimi kaybe. dene değil, kazanana acımak gerek" diyordu. Gerçekten, şu sırada İngilterenin içinde bulunduğu duruma bakınca bu yorumcuya hak vermemek den gelmiyor. Onüç yıl muhalefette kaldıktan sonra işbaşına gelen işçi hükümet, bugünlerde, kendilerine oy.

verenler için olduğu kadar, ingiltereaia komşuları için de biç hoşa gitmeyen kararlar almak zorundadır.

Onüç yıldan sonra İktidara gelen İşçi Partisinin karşılaştığı en büyük güçlük, İngilterenin ekonomik durumudur. İşçiler, Muhafazakârlardan çok açık bir dış ödeme dengesi devralmışlardır. Bu açığı kapamak için Wilson hükümeti, ilk iş olarak, ithalâttan alınan gümrüğü yüzde 15 oranında yükseltmiştir. Bunun uzun yıllar ucuz yabancı tüketim inallarına alışmış ingilizler üzerinde bir baskı yarattığına şüphe yoktur. Bunun yanısıra, İngiltere ile ticaretleri bu yüzden darbe yiyen Avrupa devletleri de görülür bir hoşnutsuzluk içindedirler.

Wilson hükümetinin el attığı ikinci konu da, İngilterede giderek büyüyen enflasyonun durdurulmasıdır. Yeni Maliye Bakanı Callaghan'ın hazırladığı 1965 bütçesinin başlıca amaca budur. Callagban, yeni bütçede, önümüzdeki Nisanda gelir vergisini yükseltmeyi, sermaye üzerine yeni bir vergi koymayı ve kurumlar vergisinde değişiklikler yapmayı düşünmektedir. Bütün bu tedbirlerin amacı, kolayca anlaşılacağı gibi, tüketimin kısılması ve böylece enflasyonun önlenmesidir.

İşçi hükümet, bunlara ek olarak, hemen yürürlüğe girmek üzere benzin fiyatlarına da zam yapmıştır. Bütün bu vergi ve fiyat yükselmeleri, şüphesiz, hiç değilse bir kısım halk üzerinde kötü etkiler yapacaktır. Eğer halkın hoşnutsuzluğu gözle görülür bir biçim alırsa, işçiler, çelik endüstrisinin devletleştirilmesi ve halk konutları yapılması için şehir içinde büyük alanların kamulaştırılması gibi büyük projelerini Avam Karamasından geçinmeden önce çok düşünmek zorunda kalacaklar, belki de yeni seçimlere giderek, halkın nabzım bir kere daha yoklamak, isteyeceklerdir. Eğer bu ilk buhranlı devre halk arasında büyük huzursuzluğa yol açmadan atlatılırsa, o zaman İşçiler yeni seçimlere gitme, den diğer hmlelerine başlamak fırsatını bulacaklardır. Bu bakımdan, şu sırada İşçilerin bütün ümidi, ingiliz halkının alınan tedbirleri anlayışla karşılamasındadır.

YAYINLAR

MİLLİ MÜCADELE BASINI

(Kurtuluş Savaşı boyunca yayınlanmış gazete ve dergiler hakkında Ömer Sami Coşar tarafından yapılmış bir modeme, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Yayınlan 5. Büyük boy, 302 sayfa, 15 lira. İsteme adresi: Gazeteciler Cemiyeti . İstanbul)

Mondoros mütarekesi ile *yenilgiyi ka*bul etmiş ve silâhlarını bırakmış, Sevr andlaşmasıyla da parçalanmayı kabul etmiş Osmanlı İmparatorluğundan arta kalan bir avuç türkün, anavatanlarında verdikleri amansız ve Betin Kurtuluş Savaşımızın şöyle dört başı mâmur, bütün cepheleri incelenmiş, mükemmel bir târihi yoktur.

Kurtuluş Savaşı konusunda Türkiyede çok söz edilmiş, çok da yazı kazılmıştır. "Okullarda bu destan sava*ma* tarihi okutulur, yedisinden yetmişine her türk bu savaş hakkında birşeyler bilir, kütüphanelerde bu konuda yazılmış ciltler yer alır ama, bunların hepsi ve hepsi yetersizdir.

Yaşatanların bir kısmı, olayları kronolojik olarak sıralayan klasik tarih kitaptandır; bir kısmı hamasi met pirelerdir; bir kamı tek taraflı anılardır; bir kısmı da tek taraflı, yetersiz ve konunun bütününü içine almayan incelemeler ve araştırmalardır...

Kurtuluş Savaşı konusunda etraflı bilgi edinmek isteyen bir insan, bunca kitap arasında gene de yeterli bir eser bulamamaktadır. Bu konuda ye----- eser denince akla gele gele gene Atatürkün Nutku ve ondan sonra da, daha ikinci cildi yayımlanmamış olmakla beraber, ilk cildi geçen yıl çıkan ve bu konuda şimdiye kadar yazılımı olanlar içinde en derli toplu eser olarak görünen Sabahattin Selekin "Anadolu İhtilali" adlı kitabı gelmektedir.

Oysa Kurtuluş Savaşı, bu milletin tarihinde pek önemli bir dönüm noktasidir. Bu dönüm noktasının bir değil, binbir yönü vardır. Kurtuluş Savaşının tarihi, olayları sadece kronolojik olarak sıralamak, sadece bazı şahısların önemini ve rollerini belirtmek, sadece "vatan, millet, Sakarya" edebiyatı yapmak değildir. Bu savaşın politik cephesi vardır, sosyolojik cephesi vardır, ekonomik cephesi vardır, askeri cephesi vardır. Kısacası, pek çok cephesi vardır ve bu cephelerin her birinin üstünde öteki cephelerle birlikte derinlemesine incelemeler yapmak gerekmektedir. Türkiyede yapılmayan, yapılamayan veya yarım yamalak yapılan da budur.

Başlangıç tarihinin üstünden geçen süre henüz yarım yüzyılı bile bulmamış koskocaman bîr milletin gerçekten destan olan bir kurtuluş savaşının tarihini yazmak elbette ki kolay değildir. Hele olaylar ve bu olayları yaratanların bir kısmı hayattayken.. Ne var ki bu tarih yakınlığının ve olay kahramanlarının bir kısmının hayatta olmasının da gerçek bir tarih yazma çabasında olanlara sağladığı bir takım faydalar vardır. Bugünden tam bir tarih yazılamasa bile, bu tarihin ana malzemelerini bugünden temin etmek, yarının tarihçilerine eşi bulunmaz kolaylıklar; sağlayacaktır.

İşte bu düşünceyle olsa gerek, astında bir tarihçiden çok, başarılı bir gazeteci olan Ömer Sami Coşar, Kurtuluş Savaşımızın kendi mesleğini ilgilendiren bir bölümü üzerinde uzun, ısrarlı ve gerçekten değerli bir inceleme ve araştırma yapmıştır.

"Millî Mücadele Basını" adıyla kitap haline de getirilerek yayımlanan bu araştırma ve incelemede. Birinci Dünya Savaşından hemen sonraki günterden Cumhuriyetin ilân edildiği günlere kadar Anadoluda ve Trakyada yayımlanan gazeteler, bu gazetelerde çalışanlar ve bunların Kurtuluş Savaşma karşı takındıkları durum, çok kere hayatta olanlarının ve bulunabilen kolleksiyonların incelenmesiyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Coşar, bu. gerçekten saygıyla anıtacak araştırmasının kitap halinde yayımlanması dolayısıyla yazdığı önsözde şöyle demektedir :

"Millî Mücadelenin karanlık gür. lerden aydınlık günlere götürülmesinde gazetecilerin mürettiplerin rolü? İki yıldan fazla süren bir araştırma şu küçük kitabı hazırlamama imkân verdi. Kolay olmadı. İstiklâl Savaşı sırasında yanıp yıkılan, sık sık el değiştiren şehirlerimizde ne kütüphane, ne gazete kolleksiyonu kalmış... İzmirin işgalden kurtuluşuna kadar geçen 3 yıldan fazla zaman içinde Anadoluda çıkan gazetelerin dergilerin çoğunun adlan dahi bilinmiyor.

Bu şartlar içinde başlayan aramalar sonunda, 1919 - 1932 devresinde çıkmış gazetelerin büyük çoğunluğunu tesbit etmek, bunlardan bazı nüshalar bulmak mümkün olabildi

O günleri yaşayanlardan, hayatta katmış olanların bu çalışmalarımda bana gösterdikleri geniş yardımlar olmasaydı şu naçiz eserimi ortaya çıkaramazdım."

Ömer Sami Coşarın "şu nâçiz eser" dediği "Millî Mücadele Basını" adlı kitap, aslında, bu sahada şimdiye kadar yapılmış en etraflı ve ciddi araştırmadır ve gerçekten yarının tarihçisine ışık tutacak niteliktedir. Bu kitabı okumamak, Kurtuluş Savaşının bir cephesini bilmemek demektir.

İlhami SOYSAL

KİTAPLAR

TİYATRO TEKNİĞİ
Tiyatro üzerine inceleme. Yazan Philippe Van Tieghem. çeviren: Bertan Onaran. *Elif* yayınları, tiyatro dizisinin üçüncü kitabı, 1964 yılında İstanbulda Ekin Basımevinde basılmıştır. Orta boy, 84 sayfa, 400 kuruş. İsteme adresi; Elif Kitabevi, Sahaflar Çarşısı - İstanbul

Tüli'den haberler

Geçirdiğimiz hafta Cumartesi, günü Kulüp Yaşarda, Alpay ve arkadaşlarının kokteyli vardı. Basın mensupları, T.R.T. ciler ve Alpayın bazı şahsî dostlarının bulunduğu bu değişik kokteyl rahat ve samimi bir hava içinde geçti. Erkek daha çoktu. Hanımların giyimleri fazla itinalı değildi. Kimsede öyle kasılma hali yoktu. Yaşar Güvenir, biraz ev sahibi havasındaydı. Alpay da muhtelif grupları dolaşıp kâh tanışıyor, kâh tanıdıklarına yeni projelerinden bahsediyordu. Ş. Yurdatapan çok nazikti, her misafirle ayrı ayrı meşgul olmağa gayret ediyordu. Yurdatapanın güzel sesiyle meşhur kardeşi Oktay toplulukta görülmüyordu. Barkı önünde, T.R.T. Başkanı Adnan Öztarak, Radyodan Turgut Yaşınla oturmuş, sohbet ediyordu. Sonra, Yaşının yerini bir hanım aldı.

Geçtiğimiz haftanın sonlarında Ankara Palas salonlarında yapılan ve üç gün süren, Olgunlaşma Enstitüsüttün kuruluşunun yedinci yıldönümüyle ilgili defîle, Ankaralı hanımların büyük ilgisiyle karşılandı. Defilenin ikinci günü, davetliler amasında Sevim Payzin, rugan kurdelâlı şapkası ile Sıdıka Atasağun, bej tergal sümerbank kumaşından döpiyesi ve büyük fiyongu ile Gönül Göle - Bayan Göle son zamanlarda kendisini özellikte Yardımsevenlerin çalışmalarına vermiş - kahverengi elbisesi ve kendisine pek yakışan meçli saçları ile Sitare Şimşek, Cahide Aka, Şevket Basit Hatipoğlunun eşi, Enise Çeşmiğ, Neriman Öktem, Zekiye Baban ve kızı, saçını bu yıl - kendisine çok yakışan - koyu renge boyatmış olan Saide Öğdün, Ankara Koleji ilk Kısım Müdiresi Fikriye' Okyay, Sıtkı Yırcalının, siyah bir elbise giymiş olan eşi, Nizamettin Doğunun eşi, Nilüfer Berkem, kolsuz siyah elbisesini süsliyen kırmızı gülle Helen Örs, Dr, Türkân Alatan, İstiklâl Paksüt ve daha başkaları vardı.

Semra Güreli bu yıl modaya uymuş, saçlarını topuz yapmaktan vazgeçmiş, kısaltmıştı. Beraberi bejli emprime jarse bir elbise ve aynı kumaştan bir ceket giymiş, birkaç sıra pembe inci takmıştı.

Türk - Amerikan Demeğinin faal üyelerinden İltekin Birol önü beyaz ve pek çok işlemeli, yakası epeyce açık bir siyah elbise giymişti, en ön sırada oturuyordu.

Defilenin enteresan tarafı, birçok **erkeğin** de defileyi sonuna kadar ilgiyle izlemesiydi. Meselâ Hıfzı Oğuz Bekata, en önde, kendisine ayrılan yere gelip oturdu ve mütebessim bir çehre ile mankenleri izledi. Karşı tarafta ikinci sırada ise bir Binbaşının, elindeki programa baka baka, büyük bir ilgiyle defileyi izlediği görülüyordu.

Mankenler gene Ülkü Derman, Ülker, Gülsün ve Mme. Frei idi. Olgunlaşmanın mankenleri, güleryüzlülükleriyle profesyonel mankenleri gölgede bırakıyorlardı. Defiledeki elbiselerin birçoğu, manken Ülkü Dermana aitmiş. Galiba bir çeyiz hazırlanıyor!..

*

Geçen hafta Cuma akşamüzeri Amikada, Kavaklıdere Güneş sokakta, Martinelli ailesine alt evin ikinci katına şık ve zarif pek çok hanımın girdiği görüldü.

Türkiyenin eski Gana Elçisi Nur Kızılyel, eşinden ayrıldıktan sonra, antika eşyaya olan eski merakını değerlendirmek istemiş ve hakikaten, bunda muvaffak da olmuştu. Eski ve yeni türk kutularını bizzat değiştirip bunlara yeni bir hava vererek satışa arzetmişti.

Martinelli'lerin sıcak havalı, samimi evlerinde bir masa üzerinde kutular teşhir edilmişti. Bunlar, gümüş üzerine minyatürler, taşlar v.s. He-hakikaten zevk eseri kutulardı. Ayrıca, içlerine zarf konmak üzere, arkası deri, kapağı bütün kabartma gümüş, güzel mektupluklar da vardı. Bunların bazıları siparişmiş. Hattâ üzerine markalar da konmuştu. Aynı maşka,, diğer bazı kutular üzerinde de görülüyordu. Herhalde bunlar, ince düşünüşlü bir hanımın eşine hediyesi olacaktı!...

Cuma akşamı verilen bu çayda, Ankaranın birçok tanınmış zarif ve zevkli hamımı toplanmıştı. Bu arada pek az sayıda erkek de vardı. Bunların başında, Tekelci Melih Sağtür geliyordu. Sağtür hanımların arasında kalmaktan mahçup delikanlılara dönmüştü ama, bereket, sonra birkaç bey daha geldi de rahatladı.

Çayda, yeşilli emprime yünlü elbisesiyle Alageyik Lostar, koyu mavi

Solist Alpayın Klüp Yaşarda verdiği kokteylde davetliler

Bir yıldız doğuyor

siyah tweed tayyörü ve çok açık sarıya boyanmış saçlarıyla, epeyce zayıf görünen Berin Menemencioğlu, kahverengi elbisesiyle Kebuter Yardımcı, mavi jarse döpiyesi gözlerinin rengine çok yakışmış alan Marianne Kalabalık, kolbuz Weed elbisesiyle Şen Devres, yakası ve uzun kollarının uçları güllü siyah elbisesiyle Nilüfer Berkem, kahverengi takımı ile Azer Hayet, Nina Abar, siyah kadife tayyörünün kollarından görünen dantel bluzu ile pek Işık Hümeyra Yaltkaya, beyaz yünlü elbisesinin göğsünde siyah bir işle

Sezen Gölcüklü, siyah eteği küçük pilili bir takım giymiş olan Leyla Çelikbaş ve yanında, hardal rengi Jarse blûzu ve siyah eteği ite artık pek zarif bir gençkız olmuş olan üvey kızı vardı.

Davet sahibi Nur Kızılyel, beyaz jarse bir takım giymişti. Kızıl saçlarıyla kontrast yapan bu kıyafet kendisine pek yakışmıştı Ev sahibesi Mme. Martlnelli ise beyazlar giymiş, saçlarını topuz yapmıştı.

Nur Kızılyel daha birbuçuk ay kadar Ankarada kalacak, bu arada, teşhir ettiği kutulardan, isteyenlere yeniden yapacakmış.

geçirdiğimiz hafta Cuma gecesi, Ankara Maarif Kolejinde bir, "Atatürkü Anma" gecesi düzenlendi. Saat 20,30 da başlıyan ve hayli kalabalık olan geceyi Prof. Afet İnan açtı. Atanın kalpağını sahnedeki resminin önüne ve bayrağın üzerine koyarak söze başlıyan Afet İnan, daha çok, Atadan bilinmeyen anılar anlattı, Atanın anı defterinden fotokopiler gösterdi.

"Atanın asıl inkılapçı yönü dünyada tanınmıştır", "Yas tutmak, Ataya birşey kazandırmaz", "Mustafa Necaitiyi kaybedince, Ata uzun uzun ağlamıştı" diyen Prof. Afet İnan, "Ata konuşurken, elimde mutlaka kâğıt-kalem bulundururdum, İşte o zaman tuttuğum notlardan bazıları" diyerek. dinleyicilere bazı anılar okudu.

Davetlilerden Ceyhun Atuf Kansu Atanın çeşitli şehirlerdeki anıtlarını konu edinen, olumlu bir konuşma yapti ve sözlerini, kemdi yazdığı bir şiirle bittirdi. Muhittin İnönü ile Cezmi Berk. tin ise, Atadan, bilinen - bilinmeyen birçok anı aralattılar,Bu arada öğrenciler, Ata için yazılmış şiirler okudular. Şiirlerin , eskiliği, gecenin amacı ve özellikle Ceyhun Atuf Karasunun konuşmasıyla çelişiyordu. Gecenin tefe kusuru, hemen hemen bu oldu.

Tıp Fakültesi Biokimya Profesörü Muzaffer Atasağungil, Eczacılık Fakültesi Dekanlığına seçildi. Bu, ufak tefekliğinden umulmıyacak kadar çalışkan ilim adamı, herhalde bu işte de başarılı olacaktır.

Ruh Sağlığı Derneği ile Ankara Kolejinin ortaklaşa düzenledikleri filmli seri konferanslar bu yıl da başlodı, İkinci konferans, önceki hafta Cuma akşamı Kolejin konferans salonunda, Dr. Nejad Candan tarafından, "Aile geçimsizlikleri" konusunda verildi. Konu icabı kaynanalara değinilmesi, galiba dinleyicilere biraz cık dokundu Konferans sonunda, bu bakımdan ilgi çekici sualler soruldu.

Köy Okulları ve öğretmenleriyle Haberleşme Derneği, nihayet Ankara şubesini de kurdu. Geçen haftanın başındaki Pazar sabahı Sarar İlkokulu binasında yapılan toplantıda yönetim kurulu da seçildi: Başkanlığa Perihan Uğur: üyeliklere Şefika Çoruh, Nimet Ardıç, Metin Güven, Vural karabaş seçildiler

Önceki hafta Cuma akşamüzeri Kızılay Genel Merkez binasında. Dr. Rasim Adasal tarafından, "Ruh sağlığı yönünden evlenme" konusunda bir konferans verildi. Çok kalabalık bir dinleyici önünde verilen konferans saat 19.30'a kadar ilgi ile izlendi. Kendine mahsus tarzı ile konuşan Profesör Adasal, dinleyicilerini kâh güldürdü, kâh düşündürdü. Galiba, bu arada bir şeyler de öğretti.

Halk konferansları olmasına rağmen, konuların biraz daha yukardan alınması gerektiği, umumun kanaati idi. Dr. Adasal bir dahaki konuşmalar da belki bu hususu nazarı dikkate alacaktır.

YALNIZ
U.S.ROYAL
LÂSTİKLERİNDE
CVC
VARDIR
CVC, lastiğin gövde ve sırtının birbirinden ayrılmasını tamamen bertaraf eden harika bir birleştiricidir.

Moda

Parlak bir defile

Geride bıraktığımız hafta içinde, üç gün üstüste Ankara Palas salonlarına taşınan başkentin şık hanımla- Olgunlaşma Enstitüsünün en güzel ve başarılı defilelerinden birini seyrettiler. Gerçi defilede teşhir edilen kıyafetlere hem. fiyat, hem de biçim bakımından yaklaşmak pek mümkün değildi. Bunlar hem çok işli, hem oldukça az kullanışlı, hem de çok ağır ve tabi! o oranda da pahalıya mal olan kıyafetlerdi. Ama "hazır elbise" bölümü ile halka en ucuz ve kullanışlı giyim imkânım hazırlayan bu müessesenin "bir yüksek dikiş" kısmı olması da gayet tabii idi. Bu kısmın, özellikle, unutulmaya yüztutmuş eski türk işlerini, türk motifleri, türk kıyafetlerini modernize ederek yeniden ortaya atması, çalışmalara ayrıca büyük bir değer kazandırıyordu. Türk kıyafetlerinden ilham alan ve dış memleketlerdeki basın ataşeliklerine gönderilecek olan milli kıyafetler, seyircilerin dakikalarca sil ren alkışlarına vesile oldu. Birçok zarif hanım, defileye, ilham almak üzere gelmişti. 1964 - 65 kış modasını esiri motifler ve işlerle birleştirebilen bu defile de gerçekten İlham verici idi.

Manialar: Olgunlaşma Enstitüsünün defilesindeki mantolar yılın modasını çok iyi bir şekilde canlandırıyordu: Bele oturmayan, fakat beli hafifçe gösteren redingot biçimler, çift düğmeler, enseye yakın veya uzak, enli veya ensiz boru yakalar -ki bunlar tayyör ve elbiselerde de görülmekteydi, bolerolu hissi veren değişik biçimler ve nihayet belden kemerle sıkılmış, bolca biçilmiş, devetüyü spor mantolar... Kumaşları parlak ve yumuşak, ikamı ve ısıtıcı görünüşe sahip mantolar...

Tayyörler: Defilede en çok ilgi çeken tayyörlerden biri, uzun ceketli, külot - etek ismi verilen, spor etekli bir tayyör oldu. Ceketin kemeri vardı, Gine boru yakalı, Uzunca ceketi, çift düğmeli "portakal bahçesi" isimli tayyör, bu yılın modasını canlandırmak bakımından, dikkati çekti. Fakat seyircilerin kalbini en çok kazanan kıyafet, üç çeşit giyilebilen bir spor - fantezi kıyafet oldu. Bu, moda anlayışının ve giyim zevkinin nereye doğru gittiğini tipik bir şekilde gösteriyordu. İki etek, bir ceket ve bir döpiyes üstünden müteşekkil kıyafetin açık sütlü kahverengi eteği, aynı renkteki üstü ile bir güzel takım teşkil ediyordu. Döpiyes üstünün çok sık, boyuna doğru yükselen yakasız bir kupu mevcuttu ve bu tam kolsuzdu. Bu takım, üste giyilen ekoseli ceketle derhal spor olmakta ve nefis bir sokak kıyafeti meydana getirmektedir. Ekoseli ceketi ekoseli etekle giymek de mümkündür.

"Unutma beni" isimli tayyör de unututacak gibi değildi. Kollan ve yaka. sı eteğin kumaşından olan bu gri tayyörün ceketinin beden kısmı gri astragandan yapılmıştı. Modeli, evde kısmen eskimiş kürkü olan hanımlara çok değerli bir İlham kaynağı oldu.

Tayyörler genel olarak, 1964 - 65 kış modasına uyacak şekilde uzun ceketli, çift düğmeli, kemerli olarak hazırlanmıştı. Uzun ceketler yanında çok kısa-

ar da vardı. Bunu 1964 - 65 modası, uzun ceket sevmiyenler için, kaidenin istisnası olarak, ortaya atmıştı,

Abiye tayyörler, birkaç yere giyilebilmek bakımından ilgi çekiciydi. Meselâ ince, füme rengi yünlüden yapılmış bir abiye tayyörün içindeki elbisenin yakasını süsleyen nefis iş, ceket altında bir taş kolye Hissini veriyordu; Elbiseler: Olgunlaştırma Enstitüsünün ağır işlere süslü elbiseleri dakikalarca hayranlık topladı. En çok sükse yapan biçimler, bilinen döpiyes biçimler oldu. Bunların beden kısmı, bolca eteğin üstüne düşmekte ve işlemelerle süslü bulunmaktaydı. Döpiyeslerin yanında drapeli, yalnız önden kemerli elbiseler de çoktu. "V" yakası, yılın modasına uygun olarak, defilede yerini almıştı. Abiye elbiselerin bazılarında kanat şeklinde panolar, kuyruklar vardı. Eski zaman cepkeninden ilham alan bir bolerolu elbise, türk işleriyle süslü abiye döpiyesler ve Ankara tiftiğinden yapılma, "Ankara Gülleri" ismini taşıyan bir giyimli kıyafet dakikalarca alkış topladı.

Gece elbiseleri: Defiledeki, yürüyüşü güçleştiren dar ve çok zarif gece elbiseleri, işli beden kısımları ve elbiselere eş kumaştan yapılmış mantolarıyla gerçekten göz alıcı idi. Bu arada, Fransada bu yıl çok tutunan bir moda da Ankara Palasın defile pistine çıkıverdi. Bu, siyah şifondan yapılmış bir abiye pantolon bluz takımı idi. Şifondan batakçı pantalonunun ve şifon. dan bluzun eteği pullarla işli idi.

Küçük Ev

Jale CANDAN

Yeni kabul edilen "konut kredisi" nin şartlarından anlaşılmaktadır ki, Türkiyede lüks inşaat yapmak istiyeneler bunu artık yalnızca, kendi keselerine güvenerek yapcaklardır. Çünkü kamu sektörünün yaptıracağı konutlar halk konutları standardının dışında olamayacak, konut kredisi sadece halk tipi inşaata verilecektir. Faydalanma alanı 63 metre kare olarak tespit edilen bu konutlar oldukça küçüktür. Ama, bu konutlarda yapılacak fedakârlığın daha çok, yılların modası olan muhteşem "L" salonlarından yapılacağını düşünmek daha doğrudur. Yatak odaları zaten çok küçük yapılmaktadır. Bana mukabil, kocaman salonların, genel olarak, tek bir köşesinde durulmaktadır. Bundan başka, "küçük ev", bugün karşımıza bir ekonomik ve sosyal zorunluk olarak çıkmaktadır, "Yalnızca küçük ev inşaatına kredi" politikası, daha çok, vatandaşın ev sahibi olmasına ve asgari konfor şartlarına malik konutlarda oturmasına yol açacak ve memleketimizde, gündengüne büyük bir dâva halini alan mesken buhranım bir miktar önleyebilecektir.

Nüfusumuz mütemadiyen artmaktadır, Anadolu toprağı artık, üzerinde yaşıyan insanları doyuramamakta, aç kalan bu insanlar, heybelerini sırtlarına vurup, büyük şehirlere göç etmektedirler. Bunun sonucu, gecekondular, gündengüne büyük şehirlerin etrafını kuşatmaktadır. Gerçi bu büyük dâvanın halli yalnızca kredilerin ayarlanmasına bağlı değildir. Toprak reformunun, hububat fiyatları ayarlanmasının, doğum kontrolünün ve köylüyü toprağına bağlıyacak, toprağında mutlu kılacak çarelerin aranmasının daha ön plânda geldiği muhakkaktır. Nevar ki, bunlar usun vadeli tedbirlerdir ve bugün kabul edilen "lüks inşaat yerine daha fazla inşaat" prensipi hiç şüphe yok ki, dâvaya en kısa yoldan yardımcı olacaktır.

Dünyanın her yerinde, özellikle büyük şehirlerin merkezlerinde halk, zaten böyle küçük konutlarda oturmaktadır. Mütemadiyen değişen sosyal ve ekonomik şartlar, dünyanın birçok yerlerinde insanları, çoktan buna mecbur etmiş bulunmaktadır. Yalnız, çağımızın bir özelliği olarak meydana çıkmış olan bu "küçük mesken" lerin bazı tedbirlerle daha kullanışlı ve yaşar hale getirildikleri de muhakkaktır. Bunların çoğunlukta bulundukları şehirlerde belediyeler daha fazla parkı, daha fazla çocuk bahçesini, daha fazla spor sahasını halkın hizmetine açmak zorundadırlar. Hatta plân dahilinde yapılmış büyük blok inşaatlarda, oturanların beraberce kullandıkları bahçeler, spor sahaları, teraslar, iş yerleri vardır Böylece evin küçüklüğünün telâfisi yönüne gidilmekte, halkın havadan, güneşten kolaylıklardan faydalanmasına çalışılmaktadır. Meselâ böyle bir inşaatın bodrum katında sıraya dizilmiş çamaşır makineleri ve kurutma makinesi, ev kadınlarının küçük evde çamaşır yıkayıp kurutma derdini kökünden halletmiştir.

Küçük mesken, başka alanlarda, mimari ve dekorasyonda da büyük değişikliklere yol açmıştır. Küçük bir odadan âzami şekilde faydalanma, küçük bir evi âzami şekilde kullanışlı ve konforlu hale getirme sanatı bugün en başta gelen bir sanat olmuştur. Hattâ, bu, eşya ve dekorasyon modasını etkilemekte, âdeta mucizeler yaratmaktadır. "Küçük konut" politikasının bu bakımdan şehircilik, belediye hizmetleri, mimari ve dekorasyon alanlarında değişik bir anlayışa yol açması lâzımdır

R A D Y O

Teşkilât

Dağ fare doğurunca...

Türkiye Radyolarına eleman yetiştirmek amacıyla düzenlenen kınaların giriş sınavında, kimlik kartını evde unutan bir aday geri çevrildi ve kendisine, "radyoculuğun birinci sarısının dikkat olduğu ve unutkanlığın bu meslekte yeri olmadığı" hatırlatıldı.

Olay haftanın başındaki Pazar günü İstanbulda geçti. Adaya, "unutkanlığın radyoculukta yeri bulunmadığını" hatırlatan da TRT'nin bir yöneticisiydi.

Unutkanlığın radyoculukta yeri bu. lınmadığını herkes bilir. Kimlik kartını kaybeden adayın sınava alınmamasını da elbette ki herkes haklı bulur. Ama bir başka nokta daha vardır ki, bu nokta üzerinde ilgililerden hiç kimse durmamaktadır. Bundan yedi ay önce, uzun ismi "Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu", kısa ismi TRT olan bir teşkilât kurulmuştur ve fakat bu teşkilât, bugüne kadar ortaya dedikodudan başka bir şey çıkaramamıştır.

Aslında, TRT'nin kuruluşunun uzun bir hikâyesi vardır. Türkiye Radyolarının eski teşkilâttaki yürekler acısı durumu herkesçe bilinmektedir. İşte bu gerekçeyle, hem radyolarımızı düzene sokmak, hem de yeni Anayasanın radyolarla 'ilgili olarak öngördüğü durumu elde etmek amacıyla bir TRT kanun tasarısı hazırlandı. T. B, M. M, nde bu tasarı üzerinde uzun tartışmalar yapıldı. Nihayet 1 Mayıs 1964 tarihinde radyolarımızı gerçekten kalkındırması beklenen TRT Kurumu Kanunu yürürlüğe girdi. Ancak, bir kanunun yürürlüğe girmesiyle işlerin hemen düzeleceğini iddia etmek safdillik olur. Nitekim, TRT Kurumu için de böyle oldu. Yılların yerleştirdiği alışkanlıkları söküp atmak, aksaklıkları gidermek kolay olmadı.

Fakat radyolarımızla yakından veya uzaktan ilgisi olan herkesin, TRT teşkilâtı kurulmadan önce sorduğu bir-iki soru vardır: Radyo programlan düzelecek midir? Radyolar dinleyiciyi gerçekten oyalayacak, eğitecek bir duruma gelecek midir?

Radyo teşkilatlarındaki kliklerden, menfaat peşinde koşmaya alışkınların çevirdikleri dümenlerden ağızlan yananlar ise daha başka noktalar üzerinde durmaktadırlar: TRT nin başına geçecek yöneticiler bu dümenleri görecek, şahsî menfaatler için ayaklar altına alınan prensipleri yıkanları farkedecekler midir?

Soru yağmuru ve sonrası

TRT'ye gerçekten inanmış, Türkiye Radyolarının gerçekten düzelmesini isteyen igililer ise bu sorulara şöyle cevap vermektedirler: Türkiyede radyoculuk yalnız teknik bakımdan bir meslek olarak kabul edilmiştir. Radyo ila teknik bir münasebeti olmayan bir radyo görevlisi, orada burada radyocu olduğunu söylediği zaman, herkesin aklına, "Sakın bu, filân okuyucu olmasın?" sorusu gelir. Halbuki radyo, culuğun kendisine has programcılık ve yöneticilik tarafları vardır ve bunlar ne radyonun teknik yönü, ne de okuyucusu kadar ilgi görmüştür. TRT' nin bu her iki özelliği birden radyolarımıza bir-iki ay içinde kazandırması imkânsızdır. Fakat yeni teşkilâtın bugünlerde atacağı adımlar, ilerisi için olumlu bir temelin kazılmasını sağlayacak ve bugün büyük çapta bir değişiklik, yenilik yapılamasa bile, hiç olmazsa, gelecek için ümitli davranışlar görülmesi gönülleri ferahlatacaktır.

Bütün bunları düşünen bazı radyo görevlileri de kendi kendilerine sormaktadırlar: TRT ihtisasa önem verecek midir? TRT, yetişmiş adamı kendine çekebilecek midir? TRT, eleman yetiştirmeye kalkarsa, bunu hangi ölçüler içinde yapacaktır? Adam kayırmamağa çalışacak mıdır? Teşkilâtın başına geçirilecek olan bellibaşlı kimseler hangi ölçülere göre seçilecektir? İşin içine bir takım oyunların, düşüncesizliğin veya kayırmaların girmesi önlenecek midir? Teşkilât kurulurken radyoculukla ilgili kurallar mı gözönüne alınacak, yoksa yine kitaptan *ve* radyoculuk anlayışı bir kenara bırakılarak, birtakım kişilerin istekleri,; şahsî menfaatleri gözönünde tutmasizlikleri mi ön plâna alınacaktır?

Bütün bunlar ,TRT kurulmadan ön. ce sorulan sorulardan birkaçıdır. Bir de, TRT ile uzaktan yakından hiç ilgisi olmayan, sadece radyo dinleyicisi orarak bu konu üzerinde kafa yoran bir zümre vardır. Bu zümre de sadece, Acaba ben radyodan yararlanabilecek miyim?" diye sormaktadır.

Aslında TRT'nin, her zaman için bu zümreyi gözönünde tutması gerekmektedir, Yukardaki soruların başlangıçta sorulması ise TRT"nin dinleyicinin menfaatinden daha çok, birtakım şahsı menfaatleri, gözönünde tutmasından korkulduğunu göstermektedir, . TRTde pugüne kadar yapılan çalışmalar ne ifade etmektedir? Dinleyici, nin menfaati mi, yoksa kalıplaşmış | şahsî menfaatler mi el üstünde tutulmuştur? Bugün hiçbir TRT temsilcisi çıkıp da, göğsünü gere gere, "Biz TRT' yi bu memlekete hizmet etmek için kuruyoruz"' diyemez. Gerçi bunun aksini söylemek için de henüz vakit erkendir ama, bugüne kadar olup - bitenlere ve teşkilât içindeki büyük karışıklığa bakarak, "TRT, bu gidişle millete hizmet edemez" demek mümkündür.

İşte. Türkiye Radyolarına eleman yetiştirme amacıyla düzenlenen sınavda, kimlik kartını evde unutan adaya "radyoculukta unutkanlığın yeri yoktur", diyen radyo yöneticisinin de bu önemli hususu unuttuğu rahatlıkla söylenebilir.

TIYATRO

Ankara

Üçüncü Tiyatroda yeni oyun

Üçüncü Tiyatroda oynanmakta olan, ünlü Manda yazarı s. O'Caseynin "Dünyanın Düzeni" adlı oyunu, bu satırlar dergimizde çıktığı zaman, Bursaya aktarılmış ve yerini, mevsim başındanberi İzmirde sahneye konulmuş olan, Adalet Ağaoğlunun "Evcilik Oyunu" almış olacaktır.

Bilindiği gibi Adalet Ağaoğlunun bu oyunu, geçen mevsim İstanbul Şehir Tiyatrosunda -Kadıköy bölümünde- sahneye konulmuş ve umulduğu kadar ilgi görmemişti. "Evcilik Oyunu"nun Devlet Tiyatrosundaki temsili, İstanbuldakl ilgisizliğin orada oyunun sahneye konuluş ve oynanış şeklinden mi, yoksa oyunda ele alınan konunun -bizdeki yanlış eğitim sistemi, alaturka evlilik v.s.- iyi işlenememesinden mi ileri geldiğini ortaya koymuş olacaklar.

"Topuzlu" İzmirde

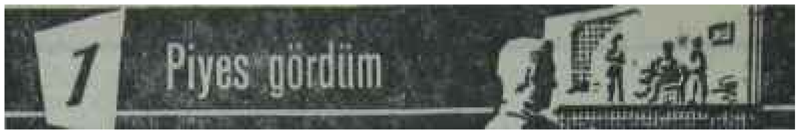
Geçen mevsim, Ocak ayı ortalarında, sahneye konulduğundanberi Devlet Tiyatrosu afişlerinden inmemiş, bu yaz uzun bir Doğu Anadolu turnesinde 33 ili dolaşmış, bu mevsim başındanberi de Bursadaki Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosunda -ayrıca İstanbulda Şehir Tiyatrosunun Üsküdar bölümünde- büyük başarı kazanmış plan Dr. Hidâyet Sayının "Topuzlu"su. 17 Kasım akşamından itibaren İzmir Devlet Tiyatrosunda oynanmıya başlamıştır.

"Topuzlu" Devlet Tiyatrosundaki 200 temsilini Bursada idrak etmiştir. İzmir temsilleriyle de 250 temsilini tamamlamadan afişten inmiyeceği anlaşılmaktadır. Öte yandan İstanbul Şehir Tiyatrosunda 50. temsilini bulmuş olan aynı oyunun, şimdi aktarıldığı Tepebaşı sahnesinde, Üsküdardakinden daha geniş bir ilgi göreceği, bu ilginin sonradan Fatih bölümünde de devam edeceği sanılmaktadır. Bu hesaba göre "Topuzlu" İstanbulda da en az 150 defa oynanmış olacaktır.

Bir yıl içinde Ankara ve İstanbulda 400 defa oynanmak gibi bir rekora ulaşırsa -ki ulaşacağı anlaşılmaktadır- Dr. Hidâyet Sayın ilk oyunu ile hiçbir yazarımıza aynı süre içinde- nasibolmamış bir büyük başarı kazanmış, olacaktır.

Yeni Oyunlar

Devlet Tiyatrosunun ikinci tur oyunları henüz kesin olarak tesbit edil-

Üçüncü Tiyatroda **"Dünyanın Düzeni"**
Güldürüyor ve düşündürüyor

Oyun : "Dünyanın Düzeni" "Juno and the Paycock"), Oyun 3 perde, 1 tablo,
Yazan : Sean O'Casey (1880 - 1964).
Çeviren : İrfan Şahinbaş.
Tiyatro : Devlet Tiyatrosu (Üçüncü Tiyatro).
Sahneye koyan : Nüvit Özdoğru.
Dekor : Refik Eren.
Kostüm : Hâle Eren.
Işık : Ertekdn Kulan.
Konu : Mandanın yetiştirdiği büyük yazarlardan birini - garip bir tesadüfle tam öldüğü sıra - türk seyircisine tanıtan "Dünyanın Düzeni", tarihi ve sosyal yönü ile yerli rengi ağır bastığı halde, beşeri yönü güçlü, dram yapısı sağlam, şiir ve nükteden yana da zengin bir oyun (kazandırıyor çeviri repertuvarımıza, S. O'Casey, şaheseri sayılan bu oyunda, aşağı tabakadan, yoksul bir ailenin traji - komik tablosunu çizerken İrlandanın bağımsızlığına kavuşmadan çektiği açılan, o kanlı iç savaşın açtığı yaralan duyuruyor. En önemlisi, sarhoş, bencil bir babanın, boşa çıkan bir miras hikâyesi sonunda nişanlısı tarafından - karnındaki çocuğuyla - bırakılan bir kızın arasında ve alacaklılann tamtakır bıraktıkları bir evde, iki oğlunu da iç savaşta kaybettiği halde, sabrından, metanetinden, iyiliğinden ve cesaretinden hiçbir şey kaybetmeyen kahraman bir anne tipi yaratıyor.
Oynıyanlar : Tülay Artuk (Mary), Macide Tanır (Mrs. Böyle), Tuğrul Çetiner (Johnny), Asuman Korad (Mr. Böyle), Ali Cengiz Çelenk (Joxer), Nurşen Girginkoç (Mrs; Madigary Aktan Günalp (Charles Bentham) v, s.
Beğendiğim : irfan Şahinbaşın akıcı ve sanatlı çevirisi, Misafir rejisör Nüvit Özdoğrunun, ön plânda tuttuğu komik unsurlar kadar, oyunun özündeki trajik havayı da yansıtan başarılı, ölçülü sahne düzeni. Refik ve Hâle Erenin yerli rengi duyuran, sıcak dekor ve kostümleri. Macide Tanırın Mrs. Boyle kompozisyonunda sadeliği, rahatlığı, tabiiliği içinde, son derece ifadeli bir oyunla çizdiği unutulmaz yüz. Asuman Koradın Mr Boyle'da. Ali Cengiz Çelenkin de o pittoresk Joxer'de çizdikleri vs gülünçlüklerini birer karakter haline getirmeği başardıktan renkli tipler Tuğrul Çetinerin Johnny'de, Tülay Artukun Maryde, Sevinç Aktenselln de Mrs, Tankred'de gerçekleştirdikleri çok nüanslı ve etkili oyun. Nurşen Girginkoçun çok değişik bir tip halinde canlandırdığı Mrs. Madigan.
Beğenemediğim : Züppe gönül - ve miras - avcısı Bentham'de, ne dediğini anlamıya imkân olmıyan Aktan Günalp...,.
Sonuç : Mevsim başının, Ankarada en özlü, en başarılı oyunlarından biri.

Naciye FEVZİ

memiş olmakla beraber, sızan bazı naberlere göre, iki yeni oyunun rol dağıtımı bugünlerde belli olanak üzeredir. Bunlardan biri Recep Bilginerin, geçen mevsim repertuvara alınmış olan, "İsyancılar"dır. Bilindiği gibi bu oyun. geçen mevsim İstanbul Şehir Tiyatrosunun Fatih bölümünde sahneye konulmuş Ve büyük bir başarı kazanarak uzun' süre oynanmıştı. "İsyancılar", bir köy halikının siyasî bir partiye dayanarak görevini kötüye, kendi çıkarına kullanan bir muhtara isyan etmesinin hikâyesidir.

Sahneye konulacağı söylenen ikinci oyun ise Strindberg'in "Rüya Oyunu" dur ve Afif Obay tarafından, almancasından, dilimize çevrilmiştir.

Bir üçüncü oyun olarak Cevat **Feh**minin, şimdi İstanbulda büyük ilgi gören "Buzlar çözülmeden" adlı son o. yunu üzerinde durulmaktadır, Cevat Fehmi Başkut yeni oyununu Devlet Tiyatrosuna henüz göndermemişse de, ilgililer, İstanbul temsillerini görmüşlerdir. Edebî Kurul bu konuda olumlu bir sonuca vardığı takdirde, "Küçük Şehir", "Paydos"' ve "Göç" yazarının son -belki de en güzel- oyununu Ankara seyircisi de yatanda görmek fırsatını bulacaktır.

Refik Erduranın yeni bir oyunu

Devlet Tiyatrosuna yakın çevrelerden öğrendiğimize göre, "Cengiz Harun Bisikleti" adlı oyunu amerikalılar tarafından satın alınıp, filme de çekilmesi kararlaştığındanberi, Londraya yerleştiği söylenen Refik Erduran, son rötuşlarını yapmakta olduğu yeni bir oyununu Devlet Tiyatrosuna verecektir.

Yaz aylarındanberi yurdumuza dönmüş bulunan Refik Erduran henüz Londraya gitmemiştir ve İstanbulda sahneye konulacak bir müzikalinin son provalarıyla meşgul olmaktadır.

Saim Alpago Eskişehirde

Devlet Tiyatrosunun tanınmış eski sanatçılarından Saim Alpagonun tekrar Devlet Tiyatrosuna girmek üzere olduğunu, önceki sayılarımızda haber vermiştik. Saim Alpagonun durumunu inceleyen Devlet Tiyatrosu Yönetim Kurulu, Alpagonun, kurulup gelişmesiyle Devlet Tiyatrosunun yakından ilgilendiği Eskişehir Belediye Tiyatrosunun başına gelmesinde daha büyük fayda görmüş, sanatçı da bu teklifi memnunlukla kabul etmiştir.

Eskişehir Belediye Tiyatrosunun Mü dürü ve Başrejisörü olarak yeni görevine başlamış olan Saim Alpago, geçen hafta, Gogol'ün "Müfettiş"i ile perdeyi açmış ve temsillere başlamıştır,,

Oyun : "Üç Kuruşluk Opera" ("Dreigroschenoper").
Yazan : Bertolt Brecht.
Müzik : Kurt Weill.
Çeviren ve sahneye koyan : Tuncay Çavdar.
Tiyatro : Kent Oyuncuları Topluluğu (Dormen Tiyatrosu),
Dekor : Tuncay Çavdar - Metin Demiz.
Kostüm : Sevim çavdar.
Işık : Coşkun Aslancan.

Konu : Bertolt Brecht'in ingiliz şairi John Gay'nin "Dilenciler Operası" (1728) 'ndan 1928 de meydana getirdiği epik müzikal. Batakhaneleri, kaatilteri, hırsızları, sahte dilencileri ve sakatları, sokak kadınlarıyla bütün Soho'yu sahneye çıkaran yazar, bir zamanlar kapitalizmin merkezi sayılan Londrada, burjuva düzeninin ve sosyal eşitsizliğin yarattığı sefaleti, bu sefaletin de nasıl ticaret haline getirildiğini göstermek istemiştir. Vaka başlıca şu olaylar etrafında gelişmektedir: ünlü ve yakışıklı haydut susta Mack'in dilenciler kralı Peaohum'ın kızı Polly ile evlenmesi; kayınbabasının ve eski gözağrısı Jehny'nin ihbarlarıyla yakayı ele vermesi; eski ankadaşı - ve gizli ortağı - polis müdürü Kaplan Brown'un yardımlarına rağlıya bağlanması.. Brecht, seyircinin rahatını kaçırmıyan bu finalde bile men darağacını boylaması ve son dakkada iskemleden indirilerek işin tatburjuva alışkanlıklarını, kötü "compromis" leri, her zamanki sinizmi ile hicvetmektedir.

Oyniyanlar : Yıldız Kenter (İzbelerin Jenny), Şükran Güngör (Peachum), Kararan Yüce (Mangır Matthevy), Müşfik Kenter (Macheath), Ayla Algan (Polly), Erol Günaydın (Kaplan Brown). Sema Özcan (Lucy Brown), Cahit Irgat (Salkımsöğüt Walter) v.s.

Beğendiğim : Tuncay Çavdarın, dekordan yana Metin Denizin, kostümden yana eşi Sevim Çavdarın, ışıktan yana da Coşkun Aslancanın önemli paylar olan başarılı bir sahne düzeniyle oyunun ne "fikir", ne de "yerli renk" unsurlarını istismar etmeden, epik ve batılı bir üslûp içinde sunduğu ahenkli temsil. Bellibaşlı rollerden Jennyde Yıldız Kenterin, Peachuym'da Şükran Güngörün güçlü kompozisyonları. Sustalı Mack'de Müşfik Kenterin çekici ve sürükleyici oyunu. Ayla Alganın Polly'ye - aileden geçme bir içgüdüyle-hem"esnaf", hem de "âşık" " yönünü belirterek kazandırdığı sevimli yüz. Kaplan Brown'da Erol Günaydın'ın, Çengelparmak'ta Bülent Koratel, Mangır'da Kâmran Yücenin, Destere'de Uğur Sayın, Lucyde Sema Özcanın, Salkımsöğüt'te Cahit Irgatın isabetle çizdikleri tipler.

Beğenemediğim : Sahneye koyucunun, Brecht'in oyununda zaman ve mekân bakımından, 1956 da, Milanodaki Piccolo Teatro'da, ünlü rejisör G. Strehler'in yapmış olduğu transpozisyonu kendisine maletmiş olması.

Sonuç : Özü bakımından zaman aşımına uğramış olmakla beraber Kurt Well'in güzel müziği ve Kent Oyuncularının "asnsemble" oyunu sayesinde zevkle dinlenin ve seyredilen bir müzikal.

Lûtfi AY

Kent Oyuncularında "Üç Kuruşluk Opera"

Bedelsiz ithalât

M U S İ K İ

Haberler

Önümüzdeki haftalar, Ankarada olduğu kadar İstanbul'daki sanatseverlere de büyük sanat heyecanları hazırlamaktadır.. Bu hafta Cuma akşamı Konser Salonunda Bartokun ünlü Orkestra Konçertosu, Türkiyede ilk defa çalınacaktır. Böyle önemli bir bestenin Türkiyede ilk defa çalınması bir yana, bunu çalmağa cesaret ettiği için Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının üyelerini, çaldırmağa giriştiği için de Şef Lessing'i takdirle anmak içerek.

Ayni konsere Sovyetler Birliğinden çelen misafir sanatçı piyanist Jakov Flier solocu olarak katılacak. tır.

Haftanın başındaki Pazar günü İstanbul Filarmonisi esliğinde iki solocuyu dinledik. Gülay Uğurata Mozart'ın piyano konçertosunu, Ziegfried Behrend de Rodrigo'nun gitar kon certosunu çaldılar. Programda ayrıca Wagner'in Tannhauser uvertürümle Çaykovskinin İtalyan Kapriçyosu vardı, Solocular ve Şef Cemal Reşit Rey çok alkışlandılar.

Gitarist Ziegfried Behrend, Alman Kütüphanesinin organize ettiği bir resitalde Belina adlı bir şarkıcı ile birlikte halk şarkıları ve şansonlara eşlik edecektir. Ünlü sanatçının bir de bu yönünü izlemek fırsatını elde edecekleri için Ankaralı müzikseverler seviniyorlarsa da, ayni gece yine Sovyet piyanisti Jakov Flier'in resitali olduğu için, problemi nasıl çözeceklerini henüz kimse kestirememiş durumdadır

Aralık ayının başında İstanbulda iki konser vermek üzere Londra Senfoni Orkestrası İstanbula geliyor. Henüz ortada Ankarada da bu konserlerin tekrarlanacağına dair herhangi bir belirti yoktur. Ancak bu konseri tertipleyenlerin -kî İngiliz Kültür Heyetinin başta geldiği bildirilmektedir- unutukları bir nokta -ki en önemli noktadır-, Türkiyenin başkentinin İstanbul değil Ankara olduğu, sanat alanında da böyle düşünülmesi gerektiği, hele İstanbulun yarım asırdanberi artık "Constantmopl" olmadığıdır. Ama eğer Londra Senfoni Orkestrası -ki İngilterenin hiç şüphesiz en üstün müzik topluluğudur, üyelerinin canları müzelerle turistik yerleri, görmek istemişse, o başka!..

Geçen haftanın ortalarında Çarşamba günü Ankarada ilk defa bir "Masal Konseri" verildi. Hemen hepsinin yaşlan 12'nin altındaki okul öğrencileri, Cüneyt Gökçerin ağzından hikâyeyi dinledikten sonra, Hikmet Şimsekin yönettiği Orkestradan Prokofiein "Peter ile Kurt" adı bestesiyle zihinlerinde canlanan "masal"ın müzikli tablosunu heyecan ve zevk içinde izlediler. Temenni olunan, bu konserin benzerleri tarafından arkalanması ve dinleyicilerin bütün ilkokullara yayılmasıdır.

Behrend ile Belina
Büyük sükse

Atatürkün 26. ölüm yıldönümü münasebetiyle düzenlenen anma törenlerinden birisi de Ankara Konser Salonunda yapıldı. Milli Eğitim Bakanı İbrahim Öktem ile Atatürktün yakınında bulunmuş aydınlarımızdan Prof. Afet İnanın yaptıkları ilginç konuşmalardan sonra Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Prof. Lessingin yönetiminde Beethoven'in Coriolan Uvertürüyle Üçüncü "Eroica" senfonisini çaldı. Böylece, yıllarca önce yine böyle bir yıldönümünde Cebeci Devlet Konservatuvarı salonunda yapılan anma töreninden sonra ikinci defa günün anlam ve önemiyle orantılı bir müzikli tören tertiplenmiş oldu.

Geçen haftanın sonunda Cumartesi günü yılın ilk Üniversite ve Halk Konseri Ankara Konser Salonunda verildi, Kalabalık bir dinleyici kütlesinin izlediği konserde Barok Çağ bestecilerinden özellikle "Konçerto" formundan örnekler verilerek Faruk Güvenç tarafından açıklamalar yapıldı, Ayşe Ekşi, Ulvi Yücelen, Fethi Kopuz, Mükerrem Brk ve Mithat Fehmenin solocu olarak katıldıkları -bir konserde tam beş tane solocu! Doğrusu, gşrülmemiş bir bolluk...- eserler Vivaldi'nin iki keman konçertosuyla Bach'ın çembalo konçertosu ve Beşinci Brandenburg konçertosuydu. Çok önceden Bach'ın Re majör Üçüncü süitinin çalınacağı ilân edildiği hâlde çalınmadı. Üstelik,

bir önceki konserde dağıtılan "Filarmoni" dergisinde konserin saati 15 olarak gösterildiği hâlde, aslında 16'da başlandığından, bazı müzik meraklıları tam bir saati geçirmek için hayli çene yarıştırdılar.

Konseri verenler: Opera Yaylı Çalgılar Dörtlüsü: İlhan Özsoy (Birincil keman), Ersan Alper (İkinci keman), Vehbi Tümen (Viyola), Nejat Tekebaş (Viyolonsel).
Konserin yeri : Ankara Alman Kütüphanesi.
Günü : 11 Kasım 1964 Çarşamba, Saat 20.30'da.
Program : ÜÇ tane çok bilinen yaylı çalgılar dörtlüsü çalındı. Bestecilarin biri bu alandaki en büyük üstâd olarak tanınan Beethoven, diğeri, özellikle konserdeki bestesi çok yaygın bir üne sahip Schubert, nihayet tipik bir türk bestesi olarak gösterilebilecek eseriyle Eritin: 1. F Schubert : "Ölüm ve Genç Kız" Dörtlüsü, 2, L. van Beethoven : Do minör Dörtlü Op. 18 No. 4, 3. U. C. Erkin : Dörtlü.
Konserin Özellikleri : En başta böyle bir topluluğun Ankaralı müzikseverlerin karşısına ilk defa çıkması, buna rağmen umulmadık, beklenmedik bir başarıyla güzel bir programı dinleyicilerine sunabilmesi...

Gecen yıldanberi bu dört genç sanatçının böyle bir amaç uğruna hazırlanmakta oldukları, hattâ Ankara Radyosu için bir de bant doldurdukları bilinmekteydi. Ancak ne rivayetler, ne de radyodan yayınlanan bantların bu gibi bir topluluğun gerçek değerini ölçebilmeye yeterli olmıyacağı açıktır. İşte geçen hafta Çarşamba akşamı dinlediğim konserin bu yönden öne. mi büyük oldu.

Türkiyede hayli eskidenberi böyle yerli - bazen üyeleri yabancı olsa bile, bunların türk müzik topluluğı içersinde biraraya gelişi onları da yerli deyimiyle anmamızı gerektirir - yaylı çalgılar dörtlüsü kurma gayretleri olmuştur. Benim hatırlayabildiğim en eski topluluklardan biri Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının 1936-38 arasındaki grup birincileri olan A.B. Winkler, G. Back, W. Gerhard ile D. Zirkin'den kurulan ve birkaç başarılı konser vererek Ankarada - ve tabii Türkiyede - ilk oda müziği geleneğini kurmakta büyük hizmeti geçen yaylı çalgılar dörtlüsüdür. Bundan sonra yine Orkestranın üyelerinden çeşitli gruplaşmalarla sürekli olmayan birçok dörtlüleri hatırlıyorum. Yukarıda adı geçen topluluktan Ulvi Cemal Erkinin, o sıralarda yepyeni bir beste olan, dörtlüsünü ilk defa dinlemek fırsatım elde etmiştim.

Beğendiklerim : Konser bütünüyle ilginç, sürükleyici, müzikseverleri sanat yönünden tamamen tatmin edici oldu... İlk olarak program gayet iyi seçilmiş, son yıllarda bazı yeni sanatçıların - bu topluluğun üyeleri eski birer sanatçı olmakla beraber, topluluk yepyeni bir dörtlüdür - kapıldıkları sansasyon yaratacak parçalar seçip programa alma hevesi bu topluluğu, çok şükür ki sarmamış... Hem virtüozluk, hem beraberlik, hem de topluluğun yorum gücünü hemen ortaya koyabilecek, güç, fakat gösterişsiz dörtlüler seçilmiş.

Sohubert'in, aslında çok kazık sayılan dörtlüsü genç sanatçıların azimli gayretleri sayesinde kolayca çözümleniverdi. Yorum bakımından "standard" sayılacak bir şekilde, iyi bir teknikle ve mümkün olan . tabii topluluğun yeniliğine oranla diyorum - âzami beraberlikle çalındı. Beethoven dörtlüsü için pek okadar ayni şeyi söyleyememekle beraber, özetle 2 ve 3. bölümlerin gayet sadakatle seslendirildiğine işaret etmek istiyorum. Ulvi Cemâl Erkinin bestesine gelince, bana kalırsa, topluluğun hazırladığı konser programının favorisi bu kısa, fakat yorumlanması ve çalınması çok güç dörtlüydü. Ben şimdiyedek üç defa - yukarda belirttiğimden başka bir de "Helikon" dörtlüsünden olmak üzere - dinlediğim bu eserin bukadar güzel çalınacağını doğrusu beklemiyordum, özellikle büyük başkalıklar gösteren ritm güçlüklerini böyle yeni bir topluluğun bukadar olumlu bir şekilde çözümlemesi ancak takdirle anılabilir.

Beğenmediğim : Yazacak birşey bulamadım.

Sonuç : Yalnız Alman Kütüphanesinin değil, Ankaradaki müzik sezonunun en dikkate değer konserlerinden biri olarak iyi izlenimlerle anacağım bir müzik olayı idi,

Daniyal ERlÇ

Oyuncular

Kirk Douglas geldi

Orta boylu, hafif göbekli ve sinekkaydı tıraşı kat katlaşan gerdanında parıl parıl yanan adam, salonun kapısından beşuş bir çehreyle geri döndü ve ellerini uğuşturarak, iki yanında toplanmış olanlara:

"— Çok şükür, talebelerde olduğu gibi biz de yuhalamadan yolcu ettik misafirimizi.." dedi,

" Çevresindekiler memnun memnun başlarını sallayıp, orta boylu, hafif göbekli ve sinekkaydı tıraşlı adamı tasdik ettiler. Adamın adı Murat Köseoğluydu ve yerli film şirketlerimiz içinde nevi şahsına münhasır bir sirkatin, Acar Filmin sahihi ve ayni zamanda Türk Film Prodüktörleri Cemiyeti. nin de başkanı bulunuyordu. Geçen hafta Cumartesi gecesi, ünlü Hollywood oyuncusu Kirk Douglas'a, Cemiyet bir yemek düzenlemiş ve Douglas da nezaketle bu davete icabet etmişti. Başkanın çok korktuğu şey, son günlerde, ona moda olmuş gibi gelen "American, Go Home'un Cemiyetteki bu yemekte de tezahür etmesiydi ki, gelenler içinde -kimliklerine çok dikkat edilerek seçildiklerinden- böyle bir yola sapacak kimse çıkmadı. Zaten Douglas, saat 9'a doğru geldi ve ancak bir buçuk saat kadar kaldıktan sonra 10.30'u biraz geçe, yorgunluğunu ve uykusunu bahana ederek, çekti gitti.

Yemek için özel bir davet yapılmamıştı. Cemiyet, üyelerine, telefonlarla ve yazıhanelere adam göndererek haberi uçurmuş ve yerli filin oyuncularının da bu "müstesna gece"de ha. zır bulunmalarını istemişti. Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı ve yerlilerden gele gele bir Neriman Köksal, bir Ediz Hun ve bir de çocuk yıldız Ayşecik Zeynep Değirmencioğlu geldiler.

Kirk Douglas, doğrusunu söylemek gerekirse pek öyle filmlerde görüldüğü gibi çekici yanları olan bir kişi değildir. Ortadan az uzunca boylu, yüzü yaşlanmış, gözleri içeri kaçık, kırmızı suratlı -herşeye rağmen iyi sinema oyuncusu- ve rus asıllı olmasına karşılık da tipik bir amerikalıdır. Çileli bir hayat yolundan bugünkü durumuna gelmiştir ve Hollywood'da ayağını sağlam yere basma konusunda en akıllıca işi yapmış, kendi adına bir yapım şirketi kurmuştur. Adım duyu. rabilmek ve adı çevresinde gerekli reklamasını bilmekte ve Kennedy'nin "halktan halka" programına da gönüllü katılmaktadır.

Türk Film Prodüktörleri Cemiyetinin Kirk Douglas için düzenlediği gecenin iki büyük esprisinden birincisi, küçük Zeynep Değirmenciğlunun, oyuncudan, elbisesinin etekliğine imza atmasını istemesi -mürekkebi akıtmak isteyip, dolmakalemi silkeleyen Douglas küçük kızın bütün etekliğini cılk mürekkebe bulayıvermiştir-, ikincisi de ünlü festival galibi "Cherbourg Şemsiyeleri" filminin yıldızı Anne Vernon'un da o geceye katıldığı halde bir türlü Anne Vernon olarak tanınmayıp, tam tersi, "Douglas'ın çirkin karısı" sanılmasıydı Gerçi Douglas gittikten sonra da sözde Bayan Douglas'ın hâlâ salonda kalması ilgiyi çekmedi değil. Birkaç batı sineması hayranı, sonunda Anne Vernon'u tanıdı ama, kaç para, gerçek Bayan Vernon o sırada canı sıkılmış -daha doğrusu, canına tak demiş- olacak ki, gitmeye hazırlanıyordu. Sonunda herkesin şaşkın bakışları arasında o da çekti gitti.

Douglas'ın İstanbul serüvenleri

Hollyywood'lu oyuncu Kirk Douglas. İsbanbulda dört gün kaldı. Çarşamba günü geç vakit uçaktan indiğinde kendisini, bir hayli hayran, sinema ve amerikalısever karşıladılar. Douglas, başka ülkelerde daha sıkı ve daha yürek hoplatan karşılamalara alışkın olmalıydı ki, Yeşilköydeki az sayıda inşanı görünce önce hafif tertip bozuldu, fakat bunu gizlemeğe çalıştı. Ancak gazeteciler, Douglas'la bizdeki "bir politikacı arasında hemen bir benzerlik Kurdular. Zira Douglas, uçaktan iner inmez, hemen karşılayıcılarının üzerine yürüyerek, kendisini tanısın tanımasın ,önüne çıkanın elini sıkmağa başlamıştı. Sonra Şeref salonuna alındı.

Kirk Douglas İstanbulda Başbakan İsmet İnönüyle birlikte

Hoşgeldin!. Gülegüle!

Halbuki Şeref salonuna sinema oyuncularından çok devlet ve hükümet başkanlarının alındığı ve kabul edildiği sanılıyordu. Pek çok kimse, bu konuda yanıldıklarını anladılar.

Douglas, âdet olduğu üzere, hemen ayaküstü bir demeç verdi. Güzel yurdumuzu görmeyi öteden beri arzuluyordu .Kennedy'nin "halktan halka" programı buna vesile olmuştu. Atatürke hayrandı. Kıbrıs dâvamıza inanıyordu ve bu dâvanın iki taraf için de uzlaşıcı bir yoldan çözümlenmesi baş dileğiydi.

Ertesi gün Douglas, basının baş konusu halini aldı. İki alan, Douglas'ın gelişinden alabildiğine yararlandılar, Basın için Douglas iyi bir yem ve iyi harcanırsa, birkaç gün sürecek bir kozdu öte yandan ellerinde Douglas filmi bulunduran getirtici şirketler ve sinemalar da program değiştirmede "İşlet kafanı, doldur keseni" politikasını esas tuttular.

Gazeteciler sayfalarını Kirk Do. uglas'ın boy boy resimleriyle donattılar. En dişe dokunur, en tuttuğunu koparır muhabirlerini Douglas'ın ardına düşürttüler.

Programa göre Douglas geldiğinin ertesi günü Amerikan Kız Kolejini ziyarete gitti, Sabahleyin otelinde -tabii Hiltonda kalıyordu- geç saate kadar uyumuş, uyandıktan sonra da bol mey. va sulu örnek bir amerikan kahvaltısı yapmıştı. O yüzden Koleje gelişi öğleyi buldu. Yeşilköyde pek hararetle karşılanmayan oyuncu, Koleje geldiğinde âdeta korkusundan kaçacak delik aradı. Kolejin amerikan terbiyesiyle iyiden iyiye eğitilmiş toz öğrencileri, görülmedik bir saldırganlıkla Kirk Douglas'ın üzerine yürüdüler. Sahne, western filmlerindeki "kahraman"ın kızılderililerin saldırısına uğrayışına pek benziyordu. Kızlar acı çığlıklar atıyor, itişip kakışıyorlardı,

"Aman, ne şâhâne adam!", "Bayıldım, bittim!", "Tam, hayalimdeki erkek!" gibi iltifatlardan geçilmiyordu.

Kolejli kus öğrencilerin elbirliğiyle bayılıp öldükleri bu "hayallerin erkeği", güçbelâ kendine bir yol buldu ve konferans salonuna girebildi. Kürsüdeki yerini aldığı zaman artık, filmlerdeki Douglas olmuştu. Seyirci ve hayranları karşısında olmakla kamera karşısında olmak arasında bir fark yoktu.

Douglas kürsüden İndiğinde salon an sızın boşalıverdi, Kızlar, gelişinde olduğu gibi bu defa da oyuncunun gidişinde kapıları tuttular ve oyuncudan ille de imza koparmak sevdasına düştüler. Douglas çemberi yardımcılarının gayretiyle yardı ve kapağı otomobili. ne dar attı.

O gün yemek, Mısır çarşısındaki Pandeli lokantasında yendi ve Douglas, basın tarafından -lütfen- serbest bırakıldı,

"Go Home!"

Kirk Douglas'ın İstanbul gezisi sırasında en ligi çekici olay, M.T.T.B, nin düzenlediği toplantı sırasında ol. du Kalabalık yine bir hayran kalabalığıydı ama, Douglas salona girdiğindi beklenmedik bir haykırışla karşılandı:

"— Go Home!"

Alkışlar yine vardı, ama sönüktü. Douglas "Go home!"u duyunca biraz sarsıldı, rengi de hafifçe atta, fakat pek. bozuntuya vermedi. Ne de olsa rol yapmasını iyi bilen başarılı bir sinema oyuncusuydu. Yerini aldı ve "Go home!"un hiç üzerinde durmadı. Konuştu, espri yaptı ve kalabalığı epeyce eğlendirdi.

Bir sonraki gün, Başbakan İnönünün Taşlıktaki evine, yanındaki ameri kah senatörlerle ziyarete gittiğinde, bu konuda fikri soruldu ve Douglas bunun önemli olmadığım, bu çeşit olaylara her ülkede rastlandığını söyledi.

Taşlıktaki eve gelindiğinde, Başbakan başka bir randevudaydı. Bu yüzden oyuncu ile senatör bekletildiler. Az sonra da kabul edildiler, İnönü, İstanbulda geçirdiği son hafta tatili dolayısıyla dinç ve neşeliydi Sinema oyuncusuna amerikalı senatörlerden daha çok ilgi gösterdi ve iltifat etti.

Douglas, bundan sonra gerekli ziyaretlerini de tamamladı ve haftanın başında, Pazartesi günü, İsraile geçmek üzere, Türkiyeden ayrıldı.

"BASIN İLÂN KURUMU"

Genel Müdürlük
Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 22 43 84 – 22 43 85
Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER	DIŞ MUHABİRLER	
İstanbul	A.B.D.	İsveç
Ankara	Almanya (Federal)	İsviçre
İzmir	Almanya	İtalya
Adana	Avusturya	Japonya
Bursa	Avustralya	Lübnan
Diyarbakır	Belçika	Macaristan
Erzurum	Bulgaristan	Norveç
Eskişehir	Çekoslovakya	Pakistan
Konya	Danimarka	Polonya
Zonguldak	Fransa	Portekiz
	Hollanda	Romanya
	İngiltere	Yugoslavya
	İspanya	Yunanistan
	İsrail	

(Basın: A — 12397) — 1327

SOĞUK
ALGINLIĞI
VE FAZLA
YORGUNLUKTAN
İLERİ
GELEN

vücut
kırıklığı
ve
adale
ağrılarına
karşı

GRİPİN

● **GRİPİN**, baş, diş, adale ve sinir ağrılarını teskin eder ● **GRİPİN**, lumbago, siyatik ve romatizma ağrılarına karşı faydalıdır ● **GRİPİN**, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıklar önler ● **GRİPİN**, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

(Pali: — 9737) — 1324

(Basın: A — 1356) — 1329